

IN CLAVDII GALE

NI PERGAMENI HISTORIALES CAMPOS, D. SYM-
PHORIANI CAMPEGII, EQVITIS AVRA-
TI ET MEDICI CLARISSIMI, COM-
MENTARIORVM LIBER
PRIMVS.

De his quibus aliqua corporis partes ad magnitudinem præter
naturam attolluntur. HISTORIA PRIMA.

EMITARI uideamur illam quam præcipue damna-
mus garrulitatē, friuolis omnino ambagibus omiffis, eam
cōfestim quam Galenus primo De differentijs morbo-
rum uolumine inferuit, aggrediamur historiam. Nicoma-
chi uero, inquiring, Smyrnæi corpus adeo immodice au-
ctum est, ut ne mouere quidē seipsum posset, atq; hunc
sanitati restituit Asclepiades. Vidimus etiam linguā cu-
iusdam mirum in modū auctam, idēq; citra omnem sen-
sum doloris, ut neq; œdema, neque scirrhus, neq; phle-
gmone uideri posset. Nam neq; excauata est sub pre-
mente digito, neq; sensum amisit, neq; dolebat. Sed hic affectus incrementū quoda-
dam erat partium, ita tamen, ut ipsa partis essentia ab omni noxa uideretur immu-
nis. Sic testiculos quoq; & mammas, alijs utroscq;, alijs alterum duntaxat, immodice
increuisse compertum habemus. Ad hoc genus pertinet & struma, ut uocāt: quip-
pe quæ immoderatus aucta, nō parum functioni incommodat. Similiter oculorū
quoq; anguli ubi à iusto modo recesserint, siue immodice fuerint aucti, siue diminuti,
Græci alterum encanthida, alterum rhœada appellant. Atq; huiusmodi sunt in
hoc genere morborum differentiæ.

CAMPEGII ENARRATIO.

Capitis magnitudo ac figura, simul cum cerebro, atq; magnitudo thoracis, simi-
litudo scapulae, humeri, brachia, cubitus, manus, coxæ, femora, tibiae, pedes, utrum
sint formatione impedita, nequaquam difficile est cognitu. Vox præterea uocaliū
instrumentorum munus est. Loquela uero, eorum quæ sermoni destinata sunt. In-
ter quæ lingua principatū obtinet: cui non parum conferunt nates, & labra & den-
tes. Et dicitur lingua, ut Varroni placet, quod cibum liget. Hæc enim cibos uel sua
conglobat, & deprimit, ac transmittit in uentrē: Vel quod ipsa dentium septis qua-
si muro circumuallata, atq; ligata sit. In hac uirtus sermonis est, hac sapores sentiuntur.
Homini saepe ita constricta uenis, ut intercidi eas necesse sit. Lingua, ut diuus
Iacobus scribit, modicū quidem membrū est, & magna iactat. Naues enim, inquit,
cū tantæ sint & à uentis ualidis agantur, circūaguntur à minimo gubernaculo quo-
cumq; impetus dirigētis uoluerit. Ita & lingua pusillū quidē membrū est, & magna
iactat. Ecce quantulus ignis q̄ magnam syluam incendit. Et lingua ignis est, mun-
dus iniquitatis: sic lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum cor-
pus, & inflammat rotā natiuitatis, & inflammatur à gehenna. Omnis enim, inquit,
natura bestiarum & uolucrum, serpentiumq; & marinorum domatur & domita-
est à natura humana: Linguam autem nullus hominum domare potest, incoercibi-
le malū, plena ueneno mortifero. Per ipsam benedicimus deo & patri, & cum ipsa
maledicimus hominibus, qui ad imaginē & similitudinem dei facti sunt. Ex eodem
ore procedit benedictio & maledictio, Hæc ille. Et ideo bilinguis serpens habet at-

Linguae etymologia.

Cap. 3

C que letalis, eo quod diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. Sunt praeterea alij quoque ministri, qui & cordis & uocis sui infectas ueneno, ueluti uerborum suorū, iactant sagittas, quibus dominus ait: Generatio uiperarum quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Hæ sunt nostræ Syrtis, hæc Scylla, hæc Charybdis, hæc Symplegades, quarū cōcurfibus deprehensæ animæ cœlestis patriæ cursum amittunt. Hæc torpedo, quæ mentibus nostris torporem ac stuporem immitit, & ad bonum opus reddit immobiles. Linguae figura, retro spiffa esse, & tenuitatem in anteriore parte prætere de debet. Proinde quæ antè densatur, sermones non bene format, quia non est bene soluta; neq; erga dentes, neq; ad palatum, ad quorum tactus formari uoces dicuntur, satis plicabilis est. Lingua antèr ius lata, literam S, male & infcite explicat: talesq; blesi esse dicuntur. Postèrius uero implicita, literam R, non rectè pronunciat. Quando ergo commensurata cum longitudinis, tum latitudinis est, & in anteriori extremitate subtilis, loquendi gratiam habet. Magna & lata aut curta nimis, nō expedit facundie. Et quoniam lingua ad multos usus inseruit, plures neruos motiuos, sensitiuos, plures uenas atq; arterias, q̄ aliud membrū in toto corpore, habet. Est autem hastaialga de genere psittaci, latam, tenuem, & instar hominis linguā flexibilem habens, qui doctius quā reliquæ aues, quamuis irrationalis sit, humanas uoces exprimit. Quicunq; alites de psittacorum genere latas linguas habent, idem efficiunt. Picus quoq; extra rostrum multum appetens, linguam longissimam extendit. Tali ope cauans arbores, de profunditate lignorum uermes educit. Lingua illius est quasi cornea, acuta, quam corporibus uermium, ut illos extrahat, infigit. Picus iste linguosus, minime loquax: raro nisi in antiquis & arduis nemoribus, ubi rara sit hominum frequentia, inuenitur. Mortales ergo circumspecti, an ad loquendum de sanctis, an ad bibendum, uel fodiendum sua lingua præstet, aduertant. Picus se ad loquendum sciens ignauū, neminem sua garulitate offendit: imò in syluis se abdens homines abhorret. Lingua rara & spongiofa per uini humiditatem in augmentū extenditur: idcirco ob crassitudinem, tumorem ue acquisitum, difficulter ad articulati sermonis prolationem mouetur. Hac ratione rigentium ac cōgelatorum hominum lingua balbutiens errat. Ipsa rigore immobilis induratur, cum frigidi sit mortificare. Est ipsa sanè sub cerebro humiditatu fonte, quod membrum rarissimum humorem recipere est dispositum.

De partium corporis, uerbi causa linguae, labiorum, aurium, ac nariū detruncatione. HISTORIA SECVNDA.

Galen. de differentijs morborum lib. 1.

IC correptus quidā non ita pridem uehementi uniuersi corporis cōuulsione, linguae anteriorē partem mordicus amputauit, atq; hic reualuit quidem à conuulsione, sed loqui ut antea haudquaquā potuit. Sub hoc genere continentur, labiorum, aurium, nariū (ut uocant) detruncationes. Sic partes quaedam corpulentæ, aut uiolenter auulsæ, aut putrefactæ, funditus execræ sunt. Atque per huiusmodi miserias, siue una pars, siue duæ, siue plures desint, quæ uel omnino perierint, uel partim fuerint exemptæ, naturalis partiū numerus erit imperfectus.

CAMPEGIUS.

Causæ partium officialium sanè partim impedimentorū figmenti, partim magnitudinis aut numeri existunt. In figmento igitur secundum Galenum multa impedimenta habentur. Nam figura partis, & sicubi in ea cauum est per naturā, aut hostiolum, aut meatus, aut asperitas quaedam, aut lenitas, quoties excefferint propria mediocritate. Parum quidem affecta, sana corpora nominantur. Multum uero perpeffa, agrotabilia dicuntur. Quoties autem tantum affecta sunt ut offendant operationem,

Ationem, iam ægrota uocantur. In quantitate ergo excessus ac defectus ad eas ipsas deducunt differentias. In numero uero excedens aut deficiens simularium partium, aut plures hoc genere continentur. Item quæcunq; substantiæ in nobis præter naturam consistunt.

De Tertia non exquisita. HISTORIA TERTIA.

ALENVS lib. primo De arte curatiua inquit: Erat tempus anni mediū inter occasum Pleiadū, & antecedens æquinoctiū: inceperat autem febris cum horrore adolescenti circa auroram ferē, quæ neque in caliditate similis tertianæ uidebatur, neq; in pulsibus: sed neque uomitus bilis subleucus est, neque sudor sufficiens: præterquam quod in die secundo tantummodo circa horam tertiam, quidam pauci humidi uapores exierunt, ex quibus febris quidem transpirabat: at ita pedetentim, ut uix circa noctem expers febris uideretur: Nam febris signum satis manifestū in pulsibus manserat: in reliquis uero circa uesperas satis bene se habebat, & per totam pariter noctem. Rursus uero circa tertiæ diei auroram secunda accessio facta est, omnino præterquam in tempore similis. Nam nocte superueniente, paululum ante diem uapores exhalauerunt, ac circa quartæ diei auroram febris cessauit, ac reliquo deinceps autumnii tempore, atq; hyemis quo ægrotauit, alia omnino & hora accessionis & solutionis febris eundem modum seruauerunt. Agebat autem adolescens circiter decimumoctauum ætatis annū, albus aspectu & pinguis, qui sapius antea in ocio degerat, & crapulis balneisq; plurimis & repletionibus usus erat: Quare neq; bene cibos cōcoquebat. Simul autem ei aduenit durities in pulsu. In prima autem die atq; secunda, medio criter: In tertia autem & quarta atq; sequentibus usq; ad septimam, ad tantam peruenit duritiem, ut quispiam qui soli crederet pulsui, multorum fore mensium ægritudinem iudicaret. Talis autem perdurauit usq; ad uernum æquinoctium, in quo cepit mollescere. Et rursus postea quadragesimo die omnino æger à tertiana est liberatus, tendente paulatim ad mollitiem pulsu, ac minore quotidie siente accessione, urinisq; meliorem habentibus subsidentiam. Et hæc quoque in priore tempore erant admodū crudæ. Talis quidem est tertiana quæ alteri exquisitæ maxime cōtraria existit. Reliquas uero intermedias haud numero paucas, ex extremis quæ determinata sunt, non difficulter inuenies.

CAMPEGIVS.

Hæc tertiana, quam neoterici notham appellant, nihil simile habet cum exquisita. Quantum enim natura differunt syncera & notha, tantum rationale est rationem uictus permutare. Vt igitur eas optime sciamus distinguere, quæ adolescenti acciderint, sat fuit Galeno posuisse, quæ ueluti quædam exempla ac monumenta tibi futura sunt, earum quæ non exquisitæ tertianæ.

De Balneis. HISTORIA QVARTA.

PVD Galenum libro eodem De arte curatiua, sic scriptū uulgò legitur: Equidem noui quendam corrupto iudicio hisce balneis, marinæ aquæ & salis, nitrosæ atque sulphuræ uti persuasum: deinde extenuato corporis habitu, ad tantam uenisse perniciem, ut tabe cōsumptus interiret.

Lib. 1. ad Glauconem.

CAMPEGIVS.

Lauacrorum quædam suam obtinent qualitatem, quædam qualitatis sunt expertia, quædam dulcia: eorumq; alteram quandam alia habent qualitatem, quædam institutione nostra uim habent, quædam sua potestate uim possident. Omnifariā igitur

Cur temperata humectant, ac per sese calefaciunt. Conferunt autem huiusmodi la-
uacra, dulcia inquam, & temperata febribus aridis, praesertim immoderate sitienti-
bus, sub Sole mora plurima, ac scabiosis exanthematis. Dulcia igitur tum quia aliquid
bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant: humectant enim ac
potentia refrigerant. Marinae autem aquae, ut Galeno placet, & salsa, nitrosae atque
sulphureae, plus quidem bilis educunt: sed multo minus quam potabiles profunt. Prae-
stat uero neque ipsas utiles dicere: quandoquidem plus qualitate nocent, quam eua-
cuationibus iuuent.

De Scirrho & Erysiplate. HISTORIA QUINTA.

ECUNDO De arte curatiua ad Glauconem apud Galenum sic scri-
ptum est: In memoriam tibi reuocanda sunt, quae inuicem commenta-
bamur, quando Cercilij puerulum curabam, cui ex erysiplate nimis in-
frigidato atque astricto, tumor durus in toto femore relinquebatur. Existi-
mauimus enim medicamenta quae ipsum curare deberent, tenuia esse oportere: qua-
re femur oleo perfundebam, in profundam peluim posito puero, quae multum Sa-
bini olei continebat, eo quod omnium tenuissimum ipsum esse sciebam. A balneo ue-
ro abstinebam, eo quod non ita pridem propter totius corporis curam eo fuerat usus.
Postquam uero partem fouimus, medicamenta ex medullis animalium ut cerui, leo-
nis & similibus: & adipibus, ut anseris, confecta adhibuimus, miscendo nonnunquam
bdellium Scythicum, masticem Aegyptiam, atque ammoniacum thymiana uoca-
tum, quod pingue & non uerustum esset, similiter & galbane. Et postquam per haec
preparatum fuerat, soluens ammoniacum pinguisimum in acerrimo aceto, circumli-
Dniui totum femur. Deinde per aliquot dies rursus opopanax cum multa pin-
guedinis miscui aceto acerrimo, exoluens id quod recens erat: alioquin pingue non
permaneret, quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neque etiam galba-
ne. Iussique puerum in altero crure stare, ut plus cibi ad illud ferretur. Postea ubi re-
pulsus erat iam durus tumor, timens ne eius residuum maneret, omnia e contrario
facere aggressus sum, femur ex aliquo medicamento eorum quae pice constant per-
ungens. Manifesto itaque clarebat, quod ex aceto linimenta egregie tumorem com-
minuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam:
uicissim tamen eis utendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curavi, sic
ut si altero duntaxat medicamentorum genere quis curam attentasset, nihil ad scir-
rhi solutionem proficiebat.

CAMPEGIUS.

Scirrus exquisitus est tumor praeter naturam, sensu priuatus durusque. Non ex-
quisitus uero, non omnino insensibilis est, difficulter tamen omnino sentitur. Scir-
rus igitur insensibilis, ut Galeno placet, curam non recipit. Qui uero difficulter sen-
titur, nec incurabilis est, nec facilem curationem admittit. Fit autem ex humore len-
to & crasso, insolubiliter induratis partibus infixo. Interdum itaque statim a princi-
pio congregatur paulatim & augetur: crebrius uero medicorum imperitia paratur,
cum uehementer erysiplate & inflammationes astringunt & infrigidant. Si quis
igitur medicamenta uehementer dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quae
manifestam faciant scirri diminutionem, breui tempore non sperauerit perfe-
ctam curationem.

Ex monumentis Hippocratis deprompta super pestilentis
constitutione. HISTORIA VI.

In librorum

AN librorum uolumine qui de Crisibus in scribuntur, quibus membratim medicinam percurrit, primo, ubi coepit de morbis populatim uagantibus loqui, Galenus inquit: Mihi quidem habere hec omnia, que diximus, ille uidetur, de quo scribit Hippocrates in tertio Epidemiarum: Ille inquam egrotus a pestilenti constitutione, ordine octauus. Ita autem omnis sermo se habet: In Abderis erat Anaxion, qui habitabat circa portas Thracias: febris acuta inuasit hominem, lateris dolor continuus aderat, tussis sicca, neque expuebat primis diebus, sitibundus erat, & peruigil, urinæ bene coloratae, tenues & multae. Sexto die delirauit, at concalescentis nulla fiebat remissio. Septimo die grauius se habuit: nam & febris intendebatur, neque dolores minuebantur, & tussis infestabatur, difficilemque habebat anhelitum. Octauo die uenam in cubito secuit: sanguis multus effluxit qualem oportuit, dolores remissi sunt, tussis autem sicca insequeretur. Undecimo die, febres minores factae sunt, paruus sudor circa caput exiit, tussisque a pulmone humidiores. Decimoseptimo, coepit quaedam pauca concocta expuere. Vigesimo, febre liberatus est, post crism leuatus est, siticulosus uero erat, neque a pulmone optimae erant expurgationes. Septimo & uigesimo febris rediit, & tussis eduxit plurima & cocta: urinarum subsidentia multa & alba, sine siti, & bene spirans factus est. Quarto & trigesimo die sudauit per totum corpus: per crism febris soluta est.

CAMPEGIVS.

Oportet igitur procedente quidem morbo, sed praecipue quando admodum crudus extiterit, magnam fieri transmutationem, ut secura crisis speretur. Magna autem, inquit Galenus, est permutatio, cum perfecte cocta minguntur & expuuntur. Talia uero non supponebantur in die decimoseptimo affuisse, quare nec fieri poterat, ut hic aegrotus in die uigesimo liberaretur omnino, aut perfectam crism haberet: quapropter septimo & uigesimo febris rediit.

Quomodo febris quartana ex solo arteriarum percussu deprehendatur. HISTORIA SEPTIMA.

IBRO secundo de Crisibus, capite quarto, inquit Galenus: Ego quidem nonnullos meos familiares, quorum pulsus exquisitè cognoueram, iam ingruente accessione contemplatus, quod tale principium nullius alterius quam quartanae febris fore contingeret, demonstraui, atque ita euenit.

CAMPEGIVS.

Non mireris lector amantissime, si Galenus per solum pulsus quartanae cognouerit. Nam sicut Hispani natura iactabundi sunt, ita & Asiani & Graeci in historijs nonnunquam mendaces praedicantur, & Hispanis similes perhibentur. Quapropter & ipse Galenus De locis affectis libro tertio, capite tertio, de seipso ita scripsit: Ego uero reipsa, & publice & priuatim, apud eos uidelicet qui sectam quamlibet a me discere cupiebant, ostendi, in omnium sectarum scientia (ne maius quicquam dixerim) me esse posthabendum nemini. Quod si uni sectarum patrocinium ferre uel breuibus quibusdam rationibus aggredere, nemo tam facile me deprehenderet. Non enim ut nonnulli faciunt, ex libriseas didici. Haecenus ille. Sed dic quaeso Galene, quid habes quod non ab exteris acceperis? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? deus enim lux est ipse solus, & in eo solo tenebrae & ignorantia non sunt ullae. Si dixerimus, inquit ille Ioannes qui supra pectus domini recubuit, Quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si dixerimus, quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & uerbum eius non

Eandem historiam ponit Gal. primo Aphor. aphor. 12.

I. Ioan. 8

C est in nobis, omnis enim homo mendax. Quare dicebat Doctor gentium Corinthijs: Parco autem uobis ne quis de me cogitet, supra id quod uidet esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellentia reuelationum supra modum efferrer, datus est mihi stimulus carnis meae, nunciatus satanae ut me colaphis caederet. Super hoc ter dominum rogavi ut discederet a me: & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: Nam uirtus mea per infirmitatem perficitur. Quapropter dicebat Asclepius Mercurij Trismegisti discipulus ad Ammonem regem scribens: Quantum possibile est, o rex, ut potes sermonem serua inconuersum, ne ad Graecos perueniant talia mysteria, neue Graecorum superba locutio atque dissoluta ac ueluti calamistrata, debilem faciat ualeitudinem, atque actiuam nominum locutionem. Gerci enim, o rex, uerba habent tantum noua, demonstrationum actiua. Et haec est Graecorum philosophia, uerborum sonus. Haec Asclepius. Cum igitur plurima & ferme omnia quae in medica arte a Galeno scripta sunt, erudite dicta sint, restant quaedam paru curiose pensculata, quae de seipso iactabunde profert, quae eruditorum aures ferre non possent, nec debeant. Et si in medicinis semper laudauerim, ut iactabundum tamen non laudo. Galenum Pergamenum florentissimi styli nitidissimique fuisse, si Gregorio Nissenso credimus, atque Fulmineo, quem Platoniorum eruditissimum Auicenna iudicat, cuius se dicit interpretem. Sed omissa aliena insectatione, institutum propositum candido stylo exequamur. Si securius uelis discernere, praecipua Hippocratis hoc in loco ad memoriam reuoca, qui tempore aestiuo tertianam, autumnali uero quartanam abunde asseuerat. Primum uero hoc ipsum considera, nunquid autumnus frigidam & siccam & inaequalem habuerit temperaturam, & tunc magis sperabis quaternos circuitus in ipso fore frequentiores. Post haec si regio ipsa talium febrium sit generatrix, & si aegrotantis natura atrae bili obnoxia sit, talisque ratio uictus antecesserit, quae huiusmodi humorem aggregauerit, & si eo tempore quartanae febres populariter fiant. Haec autem cum illis quae deinceps dicentur ob signabis: Si homo lienosus fuerit, uel febres erraticas passus fuerit: Si augmentum & status plurimum contrarij fuerint, & secundum caloris motum, & pulsuum, & praeter haec omnia, si tenues albae & aquosae urinae fuerint. Haec omnino tertianarum urinis dissimiles sunt. Quapropter iactabunde Galenus inquit: Tertiana quidem a quartana qui primo statim die nescit distinguere, neque omnino Medici meretur nomen, quod arroganter nimis dictum esse putamus: quoniam ut inquit poeta: Non omnia possumus omnes. Et Horatio teste: Quandoque bonus dormitat Homerus.

Exemplum mulierculae semitertiana exquisita laborantis,
& de eadem febre pleraque. HISTORIA VIII

IBRO eodem, capite nono de Crisibus, apud Galenum sic scriptum est: Nuper quaedam muliercula imparibus diebus horridam habebat accessionem, semitertianae exquisitae propriam. In paribus uero, mane altera quaedam ea quae praecesserat longe minorem, ut altera die semitertianae febris accessio, supra accessionem aduenire uideretur, quod in tali febre fieri consueuit. Circa octauam uero horam diei, altera inuadebat accessio cum rigore uehementi, omnia exquisitae tertianae febris indicia afferens. Iam uero haec contracta sudoribus ac bilis uomitibus hora tertia noctis, mox extendebatur ad diei paris horam secundam. Et cum iam quieti appropinquaret, rursum horrida atque inaequalis accessio succedebat, quam imparibus diebus fieri diximus. Deinde per totam diem maligna, compressa, ac deinceps adducta, uix occidente sole ad statum perueniebat, ac declinare incipiebat hora quarta noctis. Deinde mane rursum superabundantes reliquias, augmentum

mentum inaequale usque ad octavam superueniebat horam. Et cum iam manifeste statum obtinere febris uideretur, iam febrem hanc altera tertianae febris exquisita accessio suscipiebat. Hanc nos febrem statim die secunda, ex complicatione semitertianae febris atque tertianae factam cognouimus. Longe uero certiores tertius dies praebuit cognitionem: atque in spem uenimus, alterum tertianae febris circuitum finem habiturum, alterum in longius tempus debere protendi, quod etiam contingit. Et nunc aperte uisum in reliqua parte aegritudinis sola superesse semitertiana, quae principium quidem totius circuitus par faciebat, in die uero impari superaccendebatur. Tales quidem mixtiones non est uniuscuiusque dignoscere. Si qua uero febris in primo die exquisita tertiana deprehensa, deinde die sequenti similem priori omnino fecerit accessionem, haec longe tolerabilior est, duplex existens tertiana. Sic autem & duae & tres quartanae saepius inuicem complicantur, quas accessionum forma à quotidianis distinguit. Neque enim quod singulis diebus accessio fiat, hoc sufficiens signum est ad febres quotidianas indicandas, sed & febris ipsius accedentium formae.

Febres conuulgentes.

De trium tertianarum februm complicatione.

HISTORIA NONA.

VIT quidam adolescens, qui circa autumnum finem, quum in prima die circa quintam horam coepisset febricitare una cum rigore breui, deinde cum paululum sudasset multo uesperis, mox circa horam septimam noctis, priusquam exacte febris desisteret, febricitare rursus incepit cum rigore breui, deinde paululum sudauit: in secundo die ac circa decimam horam iterum similiter accessionem habuit, ac statim similiter sudauit in nocte. Deinde tertia die, hora tertia coepit febricitare, antequam prioris diei declinatio in quietem desineret. Nobis igitur omnem febris formam diligenter considerantibus, uisa fuit trium complicatio tertianarum: Nam & quae primo die coeperat hora quinta, & sequenti nocte rursus hora septima, & quae in secundo die hora decima, & pulsus & caliditatem omnia propria tertianis habebant, sicuti etiam rigores atque sudores. Nulla uero ex his ad quietem perueniebat, quum sequentis tertianae accessionis principium anticipabat. Sicuti si nulla alia febris successisset, horis tribus aut quatuor homo sine febre perstitisset. Trium quidem tertianarum complicatio in secundo statim die nobis uisa est manifeste. Quod autem anticipando accessiones faceret, tertio die primum cognouimus. Nam hora secunda febris inuasit, non quinta, quemadmodum in primo. Tertiani uero circuitus, indicia omnia, ijs quae in primo die apparuerant attulit manifestiora. Ab hoc uero die deinceps obseruantes, omnes inuenimus accessiones duabus aut tribus horis anticipantes. Quare & illa quae primae proportionem respondebat in circuitus successione, quinto die oriente sole facta est, septimo uero multo celerius, ueluti circa horam noctis nonam. Deinde quae post hanc, secundum eandem proportionem, in hora noctis septima: & quae sequuta est, hora quarta. Atque ab hinc rursus quae successit, quarta, & quae post hanc, quinta: deinde iterum sexta, deinde octaua hora, decima à principio accessio facta est. Secundum uero similem huic proportionem, & aliae duae post septimum periodum non solum anticiparunt, sed etiam tardius aduenerunt, quando & mihi & reliquis omnibus manifeste apparuit, qui semitertianam febrem esse putarunt, quantum sua opinione aberrassent. Nam cum accessionum complexitas ad octo horas contracta esset, ipsorum accessionis insultu non amplius anticipante, sed potius retardante duabus iam horis, tunc accessiones ad infebrecitationem deueniunt. Et sic iam paulatim à longitudine dementes cessauerunt. Primum quidem quae

C leuissima erat: deinceps quæ magnitudine secunda erat, & tertia uehementissima inter ipsas, quod & ipsum non mediocre fuit indicium, quod statim ab initio tres tertianæ extitissent. Nos igitur haudquaquam latuerunt ues istæ tertianæ in secundo die, non ob aliam causam, nisi quod earum naturam exquisite noscebamus.

CAMPEGIVS.

Sufficiet autem sola ex prognosticis uerba, in hunc modum se habentia subscribere: Febres iudicantur in eisdem numero diebus, ex quibus etiam homines liberantur, & pereunt. Nam mitissimæ febres & quæ tutissimis signis incedunt, quarto die finiuntur, uel antea: Pessimæ autem & grauissima signa præ se ferentes, quarto die interimunt, aut prius. Primus igitur earum insultus ita terminatur. Secundus uero ad septimum ducitur. Tertius ad undecimum. Quartus ad quartumdecimum. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad uigesimum. Hi igitur per quatuor exactus ad uigesimum, ex adiectione finiunt. Hæc uerba ostendunt manifeste, quod tertiam septimanam per continuitatem secundæ annumerat, quodque decimamseptimam, iudicem facit uigesime. Quapropter in separatis sermonibus Hippocrates inquit: Septenorum quartus est iudex, alterius septimanæ octauus principium. Undecimus etiam considerandus est, quartus enim secundi septenarij est. Item decimusseptimus considerandus est, quartus enim à quartodecimo, & septimus ab undecimo est. Earum igitur febrium, quæ sine loco patiente ex humorum accenduntur putredine, tres sunt primæ ac simplices formæ, & earum scilicet quæ ex pituita, & quæ ex atrabile, & quæ ex flaua ortum habent: quas si quispiam exquisite dignoscere studuerit, singulas seorsim ac solas, iam non amplius difficulter earum mixtiones inueniet.

D De tabida febre duo exempla. HISTORIA X

PVD Galenum libro primo de differentijs febrium cap. ix. sic scriptum est: Ego quidem uidi in laxioris intestini (Græci colon appellant) inflammatione diuturna, tabidam febrem fuisse securam: itidem in similibus stomachi uescicæ ac renu affectibus: nec minus à tali febre nonnulli sunt capti, qui dysenteriam patiebantur, cum scilicet intestina inflammatione laborarent, in lenitate etiam intestinorum & longo profluuio: Alterum Græci lienteriam, alterum diarrhoeam appellant: quæ scilicet uel ab initio statim, uel progressu temporis febricula inuaserit, tabidæ febres consequuntur. Et ut simpliciter dicam, quando præexiccatum cordis corpus febrilem caliditatem quæ cum difficultate amouetur, acceperit. Alteri uero associata adhuc difficilius cognoscitur, sicut quæ nuper cuidam mulierculæ contigit, cuius accessio non die tantum, sed etiam nocte manifeste fiebat. Latebat enim tabida febris omnes medicos, quibus eiusdem curatio fuerat demandata, ut qui arbitrarentur, neque principium aliquod sensibile febribus hecticis inesse oportere, neque incrementum, neque consistentiam, tanquam non posset eisdem associari altera febris ex humorum putrefactione proueniens. At nos statim primis diebus in eadem muliere cognouimus: utraq; enim annotatio, & quæ interdum & noctu fiebat, partes quidem breues accessionis faciebat, & sepius cum humore quodam aut spiratione uaporosa soluebatur perspicue, ita ut corpus ipsum bene temperatum tantum uideretur. Signa autem ex arterijs accepta, de quibus pauloante sermo habebatur, semper remanebant, cum neque similiter ut aliæ partes refrigerarentur, neque celeritatem aut frequentiam motus amitterent.

CAMPEGIVS.

Tabes est corruptio uiuentis corporis ex siccitate. Dupliciter autem corruptio dicitur. Hæc quidem in fieri, hæc autem in facto esse. Secundum primum quidem significatum,

Aliud exemp.
ex eiusdem lib.
cap. 11

Agnificatum, audire oportet appellationem: sic autem & ipsa tabes, hæc quidē in esse tabidum utiq; alia uero in tabescere. Sunt autem genera tria uiuentium, animalia, planta, & semina, & propter hoc & fructus: horum utique esse passionem tabem, & corruptiones omnes quæcūq; fiunt propter siccitatem, tabem nominant. Quare & super ignem nomen hoc afferunt, & longius transferentes, super omnia paulatim corrupta.

De nocimento & uenenositate balnei. HISTORIA XI

PVD Galenum in secundo aphorismorum, aphorismo quadragesimo primo, sic scriptum uulgò legitur: Mulier quædam longum in balneo tempus commorata frequenter exoluebatur ob longiorem temporis diuturnitatem, & quoniã balneo magna ex parte ligna succendebantur uitiata. Verum id haudquaquã morbi signum erat, quam causam haberet manifestam. Porro altera quã uteri affectus infestabant, hoc idem patiebatur. Quidã uero alter post longum ieiunium in balneo exoluebatur. Alteri autem, & si per horam lauabatur, idem accidebat, nisi prius aliquid panis assumpsisset. Quibus omnibus, aut debile erat, aut sensum plurimum habebat uentriculi os. Quicūq; uero ex nulla tali causa sæpius ac fortiter exoluuntur, hi ob uirtutis animalis imbecillitatem hoc patiuntur. Sicuti & ille cui dum exolueretur, cor fortiter palpitabat, der repente mortuus est, nõ aliter quã illi qui acutissimis cordis affectibus, quos syncopas uocant, arrepti subito intereunt.

Exemplum secundum.

Tertiũ exemplum.

CAMPEGIVS.

Cardiacus morbus dicitur à corde uel ab ore stomachi, quod cardiacam etiam Græci uocant: unde Seneca, Bibere & sudare uita cardiaci est. Cardiacus etiam morbus appellatur, qui ad tabem hominẽ perducit, quod Galenus in simia sua dissecta perspexit. Syntexis est defectio animi, quæ latine defectio dicitur: inde syntectici, defecti, lipothymici & lipopsychi isto morbo laborantes, animaq; & spiritu deficientes. Cordis tremor & cõussio multis sanis adolescentibus & pubescentibus perspectus aduenisse. Dolet is caput absque alia exteriori causa, & hi omnes detracto sanguine subleuati sunt, & perfecte quidã ab eo casu liberati sunt, attenuante uictu post sanguinis detractionem, utentes itidem medicaminibus. Noui, inquit Galenus, quendam Veris tempore languentem tremore cordis, triennioq; usum sanguinis detractione, & adiutum. Præuenisse autem in sanguinis detractione quarto anno, antequam in eum laboretur casum, atq; deinceps pluribus fecisse annis: Vsum etiam uictu congruo, ueruntamen ipsum antequam fruesceret e uita decessisse, sicut & alij omnes.

Cardiacus.

Syntexis.

De tremore cordis exemplum.

De morbis populatim uagantibus ex Hippocrate.

HISTORIA XII

TERTIO aphorismorum, aphorismo undecimo, apud Galenum sic scriptum est, In secundo Epidemiarum, in ipso tempore uitiato Hippocrates ait, apud Cranonẽ factos esse carbones. Verba autem eius inibi hæc sunt: Pluebat in æstibus aqua ruente per totum: siebant autẽ Austro magis. Manifesta igitur ex his quæ dixerat causa, ob quam apud Cranonem facti sint æstate carbones. Neq; enim paulatim mutauit temperaturam, sed ad talem peruenit constitutionem, in qua facile putrent quæcūq; naturam habent, ut putreant: habiles enim sunt humiditates modum excedentes, ad putrescendum, Nam morbi in tēporibus pluuiosis fiunt magna ex parte febres longæ, & alui fluxus, atq; pu-

Credines: adhuc autem magis in his quæ calidissimæ sunt. In unum itaq; cõuenientibus adeò fortibus atq; immoderatis dispositionibus, ueluti in Cranone, tẽpus secundum corpus nõ expectat, uerum anticipat in priore plurimum offendi.

CAMPEGIVS.

Aphor. 3. 15 Humor immodicus admodum, putredinem infert. In uniuersum enim siccitates pluuiosis tẽporibus esse salubriores & minus mortiferas, ait Hippocrates. Cur autem neque in Vere pluuioso atq; australi existente, morbi uulgantur: quoniam antecessit hyems frigida ac sicca. Quapropter non est mirandum apud Cranonem factos esse carbones. Tantis enim imbribus annus ille apud illos maduit, ut terris exinde humentibus atque stagnantibus, minus mirandum sit æstiuum aërem ad illam uenisse intemperiem calidam scilicet & humidam, quam Philosophi atque Medici omnium putredinum matrem esse confitentur. Similem uel peiorem aliquando fuisse ea scilicet tempestate, qua Gothi Italiam bellis infestabant, ex qua ingens orta est pestilentia: ipsum siquidem humidum quod in nostris putret corporibus, quædam ueluti materia est à ui caloris patiens: humiditas uero ambientis aëris, quatenus exiccari non finit humorum in corpore superabundantiam, eatenus adiuuat uim putrefacientem.

De Arthritide, quæ ad leguminum comestionem suam refert originem, ex Hippocrate. HISTORIA XIII

D

LIBRO eodem, aphorismo decimosexto, sic apud Galenum scriptum est. Hippocrates in libro Epidemiarũ secũdo ait: In oppido Aeno per famem qui leguminibus uescebantur, infirma habebant cura: tum autem erui uoros poplitum dolor excepit. Non itaque eos articulorum, sed poplitũ dolore uexari docuit. Quispiam fortassis dixerit, nõ unius articuli dolorẽ, sed complurium simul, Arthritim nominari: & ob eam rem dolores poplitum uel genuum nondum articulorum dolores appellantur.

CAMPEGIVS.

Quosnam dolores articulorũ fieri tradidit Hippocrates per squalores, quæri agitariq; solitum est. Si enim absument ut qui immodici sint humorem articulorũ, tarditatem quandam ex siccitate committũt. At forsitan cognominatum articulorum dolorẽ nequaquam moueant, nisi quemuis articulorum dolorẽ hunc in modũ uocare libeat. Et quidem articulorum morbi, qui ex fluxionibus fiunt, nullo modo in immodicis siccitatibus fient. Qui uero ab aliqua acredine accidũt, si & caliditas uisula immodica accesserit, tunc solum euenient.

De capillitio siue pilorum generatione.

HISTORIA XIII

QUARTO aphorismorum, aphorismo septuagesimosexto, sic scriptum est apud Galenum: Nuper quidam talia corpora tam longa mingebar, ut incredibilis longitudo uideretur. Nam quædam ex ipsis ad dimidium cubitum extendebantur. Hic uero toto ferẽ anno, qui antecesserat, in usu cibario habuerat orobum, & fabam, & sæpissime caseum tenerem, tum etiam aridum & uetustum. Nec secus cæteri qui talia per uirnam fecerunt, crassi succi cibarijs uescebantur. Tali igitur humore in renibus uisito, capillis similes substantiæ generatur, & quidem modus ipse curandi rationi quæ de causa habetur attestant: Nam ab extenuantibus atq; incidentibus medicinis, adhibito etiã alio uictu humectante, ægri curantur. Si uero tanta esset exulceratio renũ

aut

Aut uescit, quod eorum substantia dissolueretur, non modò nihil ex talibus medicinis iurarentur, sed supra modum irritarentur. In his itaq; sicuti & in alijs, Hippocrates dignus est admiratione.

CAMPEGIVS.

Si exeant capillamenta assidue, crassa redditur urina. Quippe pituitosa materia quam uenae colligunt, renes perpurgant. Quod si carunculae prodeunt, tale quiddam accidere necesse non est. At tamen nunquam uidit Galenus talem renum affectionem, sed ueluti capillamenta saepenumero spectauit, per illas febres in quibus sedimentum uniforme euenire cernimus, ob pertorridum in renibus sanguinem aut in iecore crassiorē: non tamen carunculas cultiore ratione unquam excerni per urinam perspexit Galenus.

De uulnere cerebri, ex sexto aphorismorum, aphorismo
decimooctauo. HISTORIA XV

CEREBRUM uulneratum saepius sanatum uidimus, & semel & bis in Smyrna Ioniae, uiuente adhuc praepatore Pelope, & erat uulnus satis effatum dignum: hoc igitur rarissimum est. Verum autem est, magna uulnera, quae consueuit Hippocrates nominare diffissiones uel praecisiones, asserere mortem; & fatentur omnes uulnera cerebri quae usque ad aliquid in uentriculos penetrant, etiam asserere mortem.

CAMPEGIVS.

Tenuiora intestina maximeque, ut Galeno placet, uentriculus, carnulentiore materia sunt admodum praedita. Et ob eam, inquit, causam uulnerata per summam corporis formam saepenumero glutinantur, & uelut collato foedere in robur substantiae corpulentae concordia coactione coalescunt. Sed penitus excisa ad finem usque interiorē meatia, perraro senescunt. Porro iecur si uulneretur, sanguinis profusione interimit, antequam tale uulnus coeat. De uulnere cerebri dicitur lib. 4. hist. 25.

De annua purgatione in atra bili, quam nostri melancholiam dicunt. HISTORIA XVI

IN sexto aphorismorum, aphorismo xlvij. sic legitur: Aliquis singulis annis incidit in melancholiam siue maniam, nisi purgetur: Et res mira uisus, quomodo morbo iam inchoante, statim homo persentit primam eius generationem: & ego aduocatus purgo humores atros, & cessat protinus melancholia. Et huic homini ex purgatione ambo haec optima eueniunt, quod scilicet & superfluitates expelluntur, & quod ex acritudine eorum quae excernuntur, paulatim aperitur os uenae, quam uocant haemorrhoidam. Per eam etiam excernitur pars aliqua sanguinis uitiosi consueti euacuari, quo retento superuenit melancholia. Purgo igitur ipsum non solum Vere, sed etiam autumno. Si ex contemptu purgationem interdum omiserit, statim affectionis accidentia persentit. Sic & mulierem quandam singulis annis Vere inchoante, similiter euacuans, cum aliquando tumorem cancrum in mamilla pateretur, forti atque frequenti cum medicamento purgante atram bilem adhibita purgatione, ad sanitatem perduxit. Et si quando purgatio omitteretur, dolorem profundum sentiebat, & me aduocato statim uolebat euacuari. Porro in altero elephantem inchoantem primum per uenae sectionem & purgationem sanauit, & singulis annis rursus huic sufficit una purgatio, & ea omissa, statim passio innotescit. Morbi itaque huiusmodi, atrii humoris exigunt purgationem. Comitialis autem & apoplexia, & anhelatio, pituitosi & articulares, si cum multa fuerint caliditate, amaram bilem uolunt euacuari: si uero frigidis tumoribus, pituitam,

Exemplum secundum.

Exemplum tertium de Elephantia, quam neoterici Leprosam appellant.

Exemplū quar
tū de febre ter
tiana.

C Quidam alius tempore aestiuo semper febris tertianis corripiebatur. Sed multo iam annis non febricitauit, quonia a nobis purgari circa finem Veris rufa bile anticipauit. Sic enim melius est tales euacuare: sicuti illos qui morbo comitiali, apoplexia, & melancholia, & articulari, & alijs passionibus quae ex crassis humoribus generantur, praestat circa Veris initia euacuare.

CAMPEGIVS.

Operosum est, quorum sunt sana corpora, purgare: torquent enim & subuertuntur, proceditque difficilis deiectione, confestimque dissolunt, qui eo modo purgantur. Expedi igitur eis quos purgare uelimus, prius tenuare, secareque crassos & coagulatos humores, spiramentaque quos uoce graeca poros nominamus interpellare, quibus succi transfumuntur, & trahuntur a purgatorijs medicaminibus: ac serosos tenuesque succos, in principio aegritudinum deicere expedit. At in crassis & glutinosis expectanda est concoctio. In acutis autem, cum moueantur materiae, & a principio medicamen adhibetur, id multa fieri conuenit cautione. Quapropter Plato, in libro Vniuersi inquit: Morbi enim nisi periculosissimi sint, pharmacis irritandi non sunt.

De praenotionibus. HISTORIA XVII

LIBRO primo praedictionum in Hippocrate apud Galenum sic scribitur: Ab hyeme futurum uer est, a quo aestas, post autumnus. Et haec est firma praenotio. Non firma altera est, ex quibus Aratus uersu cecinit de luna:

Si uero cornu sublimius annuat illi,

Vim Boreae expectes, Austrum si recta supinat.

D Ita enim fieri magna ex parte obseruatum est. Atqui interdum non ita contingit. At uero Herophili astipulatores uolunt praesentionem esse firmam & stabilem, praedictionem uero nihil habere istiusmodi: atqui parte plurima barbarissant. At uero in consuetudine est Medicis spem de futuro magna ex parte, & item firmam nominare praesentionem. Si quis igitur uiginti praedictionibus oberat, semel interpellauit perpetuitatem, melior tamen est, quam qui bis a fine praedictionis intercidit. Rursusque melior hic est, quam qui ter: quomodo rursus ille, quam qui quater elusus est. Atqui promiscue tribuitur omnibus consequi finem magna ex parte. Talem ergo docendi uiam, ex qua auspiciatus quispiam saepius alio consequatur finem, admittere: superuacua autem in significationibus nominum operositate abalienare & defugere, conuenit: quam Prodicus tantus sophistes exosculatus, peritioribus grauis molestusque erat, subindeque a Socrate mordebatur apud Platonem, in ceteris alioquin commendandus.

CAMPEGIVS.

Possunt Medici ex quatuor anni temporibus praefagire, possunt & ex corporum affectionibus uel sanitatis uel aegritudinis euentum praesignare. Quicquid ultra porrigitur naturae metam, egressu superstitionis tangit confinia.

De aliquibus praedictionibus ex tertio praedictionum libro.

HISTORIA XVIII

MNIA prompta animo obseruando, quae in libris praedictionum dicta sunt, inspicere, conferendo ea inter se: ex his enim poteris praedicere ea quae ab infirmis omittuntur, interdum etiam necessarijs ipsis haudquaquam exquisite perspecta, quemadmodum saepenumero me uidisti in his, qui strident dentibus ex natura, in illis haberi accidens pronuntiare, ita ut existimarent familiares audientes non ex medendi facultate, sed exacte uaticinandi talem extitisse praedictionem: interdum etiam in dormientibus, in conuiuentibus oculis, ut id quoque in eis ex natura existat. Porro mulieris cuiusdam uisus est aduentibus nobis dexter oculus,

Oculus, alterum insigniter superare; de qua dixi, talem antea morbum extitisse excessum. Et item in alio caua admodum tempora: quo perspecto, tantisper dixi per naturam haberi affectionem. Itidem aliorum cruentos oculos esse per naturam. Cōuulsam uero in alio supercilij partem, aut oculorum, aut laborum, & item nonnulla ante morbum ex quadam causa fuisse exteriorē. Quinetiam intermittentem pulsum, atque etiam pulsus uarietatem, & alia generis eiusdem, ex natura in quibusdam haberi dixi, uel ipsis ægris haudquaquam perspecta.

De medicinis purgantibus. HISTORIA XIX

PVD Galenum in libro, Quos oporteat medicamentis purgare, & quando: sic scribitur: Nos sanè & podagram et articulare morbum incipientem, & nondum in articulis impressum, ex euacuatione multorum paroxyfmorum fieri, inuadere prohibuimus. Eodem quoque modo apoplexiam, epilepsiam, melancholiā, item & alias eiusmodi diutinas agritudines per euacuationē in multis hominibus sedauimus: alijs quidē, quibus conferebat pituitosos exhaurire humores: alijs uero serofam superfluitatem, secundum substantiam affectionum quæ consueuerunt ipsos infestare.

Liber Galeni de modo euacuandi corpora.

CAMPEGIVS.

Venter interdum non excernit dato purgatorio, uel propter proprietatem naturæ infirmī, uel propter paucitatē exhibiti pharmaci. Nōnunquam & sterco con densatum & durum in aliquo intestinorū cōtinetur, quod per clysterem euacuandum fuerat priusquam expurgans pharmacum daretur, prohibet euacuationem. Potest etiam cum natura sensibilem impetum facit, purgandi uim habens, nihil expedit. Quædam tamen quando purgandi finem nō allequuntur, aliās quidem, ultra quod nihil corpus lædunt, animalis fiunt alimentum, aliās uero in pharmacum quoddam & uenenum uertuntur. Sed cum omnia medicamenta uentrem uitent, maximeque (ut inquit Galenus) ipsius os, quod maxime nerueum sit & sensibile, mixtio odoriferorum necessaria est, ne sola, neue pura uis ipforum attingat os uentris. Oportet autem quæ miscentur semina talia esse, quæ efficaciam ipforū non habeant impedire. Sint quoque subtiliatiuæ & incisiuæ uirtutis, & crassos humores incidere, & uias ipsarū particularū per quas euacuantur aperire, & refrenare possint. Oportet autem ut quæ miscant purgatiua sibi inuicem consentiant, in nullo dissideant.

De agritudinibus à prauis cibarijs prouenientibus, ex libro De locis affectis primo. HISTORIA XX

ALENVS in primo De membris dolentibus lib. sic scribit: Vidi hominem à calidis tum cibis tum medicamentis, atque ab omni calorifica uictus ratione irritari, rursus iuari ab alimentis boni succi & temperatis, nominatis. Insuper inediā ei noxam inferre. Doloris uero speciem percontanti mihi, mordacem esse respondit: qua de re multo magis sperans ad ueram me peruenisse notitiā, ausus sum amarum ei medicamentum exhibere. Postremo conspiciens hominem mirifice adiutum, quæ fuerit dispositio, efficaciter me deprehendisse putauī. Fuit alter quem cibi concoctu faciles irritabant: hic de præcedentibus interrogatus respondit, se in hanc deductum dispositionem sumpto purgante medicamento. Rursus interrogans, quid ipsum ad sumendum medicamentum promouisset, intellexi mordaces, edaces que dolores, multo tempore uentriculum infestantes, fuisse in causa. Coniectans itaque uitiatum fuisse à purgante medicamento intestinum ac dispositum ad fluxiones, ut facile reciperet ex hepate redundantes humores, qui deinde corrumperentur, cibum exhibui haud ita fa-

Aliud exemplum.

c esse corruptibilem, & astringentem, unde & mordaces dolores mitigati sunt, & nihil postea excreuit, cum antea protinus ut mordacitatem sentiebat, corrupta quædam & liquida, & foetentia excernere cogeretur.

CAMPEGIVS.

Cibus & potus nō omnium tantum morborum, sed etiam sequundæ ualitudinis cōmunia præsidia sunt. Victus præcipua cura habenda est, quò familia ab omni ægritudine custodiatur incolumis: nec enim luxuriosum, sed qui sanitatem præterdat exquirimus, sine quo reliqua frustra fuerint: pertinetq; ad medicum, omnium proprietates nosse. Primū, ut sani sciant quomodo his utantur: deinde ut exquentibus nobis morborū curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessaria erūt, subijcere. Nam ut Auicennæ placet, subtilia nutriencia sunt magis sanitatis conseruatiua, & uirtutem minus iuuant, & fortitudinem: Grossa uero cōtraria istis sunt, & non nisi exercitatis conuenientia: & ut Israëlita Isaac inquit: Cibaria grossa laudabilia non sunt quietis, & in ocio uiuentibus: in his, inquit, calore quiete cōgelato talia non digeruntur: quapropter summopere cauenda. Subtilis cibus est, cuius quantitas magna, corpus pauco pascit nutrimento. Grossus autem dicitur, cuius quantitas parua, corpus plurimo reficit nutrimento. Temperatus autem inter grossum & subtilem, est cuius moderata quantitas moderate nutrit. Si autē multa sit eius quantitas, multum: & si pauca, parum. Cibi autem subtiles sunt, ut caro pullorum, pisces parui, lactuca & huiusmodi, opportuni ijs, qui parui sunt laboris et exercitij: Grossi autem cibi sunt, caro uituli magni, & pisces grādes, solidæ carnes, caseus recens, & similia, ijsq; qui magni sunt laboris & exercitij, & qui uirtutis necessariū habent augmentum corporisq; corpulentiam, conueniunt.

Isaac in uniuersalibus dietis. cap. 8. Cibus subtilis. Grossus. Temperatus.

D De uoce uitata propter casum ex alto.

HISTORIA XXI

IBRO eodem De locis affectis siue membris dolentibus, sic scribit Galenus: Cecidit quidā ab alto, ita ut dorsi initiū affligeretur. Is tertio die exiguam admodum uocem emisit: quarto deinde die omnino obmutuit, resolutaq; simul fuerūt crura, manibus omnino illæsis: sed neq; spirationem amittebat, neq; difficulter spirabat. Cum enim tota sub ceruice spina esset resoluta, accidit thoraci, ut & septū transuersum, & musculi superni, numero quidam sex, mouerentur: quippe nerui ex spinali medulla, quæ in ceruice est, ipsis adueniunt. At intercostaliū musculorū nerui, per quos flatum fieri diximus, omnes affecti erant. Cum itaq; frustra Medici negocium subirēt, circa crura quidem, utpote resoluta: circa guttur uero, propter uocis affectū: equidē id interdixi, atq; affecto duntaxat loco curationem adhibui. Proinde finita tandem spinæ inflammatione, à septimo die uox restituta est iuueni, & crura motionis facultatem recuperauerunt. Equidem in alio uocem uitatam fuisse memini, adeo ut penè perderetur, in frigiditate uehementer neruis recurrentibus, cum per hyemem ceruix fuisset incisa: quod cum intelligerem, calorificis remedijs naturalem temperaturam neruis restituens, uocem reuocaui. Caterum ut ob materiæ priuationē, perforato thorace: ita etiam aspera arteria tota incisa, uox perit: quod nullus supersit spiritus, qui ad propriū uocis instrumentum transmittatur. Idem efficit, sed alio modo, laqueus collo circumdatus: uerum hic non solum mutum reddit animal, sed etiam suffocat, tollendo scilicet spirationem. Cum ex ceruice quidam chæradas (uulgò scrophulas appellant) in profundo incumbentes excideret, unguibus eas euellens, imprudens ob ignorantiam simul recurrentes neruos distraxit, atq; hoc pacto puerum liberauit à firumis, sed mutum reliquit.

Exemplum secundum.

Exemplum tertium.

Quidam

A Quidam alius in alio puero sectionem faciens, ipsum similiter seminutum red- *Quartum.*
didit, læso uidelicet altero duntaxat neruo. Mirabantur uero omnes, quo pacto ne-
que aspera arteria, neque gutture affecto, uocem lædi cōtingeret. Qui cum ruben-
tes neruos, me ostendente, conspicerent, admirari desierunt. Quibus igitur par-
tibus, uel materiae, uel facultatis copia, non transmittitur, actionem lædi probabili-
ter dixeris, parte ipsam faciente nequaquam læsa: At uero si uel à uaporibus, uel hu-
moribus aliunde ad ipsam uenientibus lædatur, eam non recte dixeris illæsam.

CAMPEGIVS.

Galenus in libro quē De uoce cōscripsit, ostendit quod exufflatio, materia qui-
dem uocis est, sed efficiunt eam commisso thorace, intercostales musculi. Igitur his
nihil agentibus, animal uocem amittit, & quidem nullo interdum in proprijs uo-
cis particulis apparente affectu. Sunt uero huiusmodi partes, summatim quidem
loquendo, totum guttur: si uero particulatim explicare uolueris, sunt tres cartilagi-
gines, à tribus motæ musculis, quibus accedunt nerui à cerebro demissi. Est prate-
rea in gutture ligula, Græci epiglottida uocant, hæc maxime proprium uocis instru-
mentum est. Item uocare uoluit Galenus uocales neruos, quos ipse inuenit. Nam
præceptores eius eos duntaxat qui ad arterias pertinent cognoscebant: & ob horū
uitia uox perire solet, quoniam proprii gutturis nerui, quos equidem recurrentes
nominare est solitus, ipsorum essentia pars esse censentur.

Quomodo Medicum locum affectum considerare
conueniat. HISTORIA XXII

B IBRO eodem apud Galenū sic scriptum uulgò legitur: Occurrit, in-
fit, quidam, medicamentum tribus digitis adhibitum ostendens, di-
xitq; triginta iam diebus sensificam ipsorum facultatem se amisisse, ille-
sa seruata motione, sed nihil præsidij ab impositis medicamentis perci-
pere. Ego uero id quod in huiusmodi casibus facere consueui, ne tunc quidem ob-
liuioni tradidi: quippe uocato Medico qui digitorū curationem susceperat, interro-
gaui cuiusmodi remedia adhibuisset: quæ cum intelligerē ad hanc rem esse idonea,
causam inuestigare cœpi, cur nullum ab ipsis homo præsidium consequutus fuis-
set. Inquirens itaq; quæ præcesserant accidentia, inueni, ipso dicente, neque inflam-
mationem, neque refrigerationem, neq; ictum præcessisse, sed ipsum paulatim sen-
sum perdidisse. Captus itaque admiratione, rursus interrogauī, num superiorū par-
tium aliqua icta fuisset: Ille respondit, digitos quidem non fuisse ictos, sed dorsini-
tium fuisse afflictum. Deinde quomodo, & quando id accidisset, cum interroga-
rem, respondit: se cum Romam proficisceretur, à uehiculo decidisse, ac non multo
post digitorum incepisse affectum. Quocirca coniecturam feci, neruorum qui pri-
mi à septima uertebra procedunt, partem quampiam ob ictum fuisse inflamma-
tam, ac nunc duram habere dispositionem. Id uero intellexi, doctus ex arte secan-
di corpora, quod nerui per propriam circumscriptionem, ueluti uenæ exoriri ui-
dentur, adeo ut unumquenque exquisite unum esse putares, quemadmodum &
uenam. Verum protinus ab origine multi sunt simul concreti, qui cōmunibus uin-
culis contenti, à cerebri membranis exoriuntur. Ergo neruorū, qui à ceruice pro-
deunt, ultimi exigua pars, ad minores peruenit digitos, per cutem ipsos continen-
tem: ac præterea per mediū digiti medietatem dispersa. Quod uero ceteros Medi-
cos in maximam duxit admirationem, quod scilicet media pars afficeretur: id mi-
hi persuasit potissimum, eam tantū nerui partem, quæ in cubito ab ipso egrediens,

παράδοξον. **C**in iam propositis digitis finitur, esse affectam. Igitur adhibitum ei medicamentum abijcere iubens, illi præcipue spinæ parti, quæ in affecta particula principatum obtinebat, ipsum adaptaui. Sequutaq; est res, ut aspicientibus uidebatur, & admirabilis, & inopinata, quod digiti manus adhibitis spinæ medicamenti essent curati, & ab affectu omnino liberi.

CAMPEGIVS.

Castorei uirtus Vnctiones autem & astrictiones istis admittantur: inde etiam cataplasmata languentibus sunt locis admouenda, quæ distrahendi & calefaciendi uim habeant, nec non conciliandi: præsertim musculis qui ad ceruicem & spinam intenduntur admo uenda. Omnium autem efficacissimū est castoreum leuigatum, datum uno cochliario. Post hæc perunctiones utiles ex ruta & opopanace. Si itaq; in sit Galenus, musculorum neruos affici contingat, motus digitorum perit: Si uero eos qui ad cutem perueniunt, tangendi sensus corrumpitur. Sed ubi tota resoluuntur membra, cum uidelicet commune principium affectum est, simul & sensus & motus pereunt. Solus igitur ille, qui in ipsis fuerit exercitatus, exquisite considerare poterit, in qua uer tebra spina sit affecta: siue tota, siue altera eius pars afficiatur. Accidit enim interdū ut duo, aut tres duntaxat neruorum processus afficiantur, cum interim spinam nulla noxa infestet. Sic affectus erat is, qui per reliquas quidem manus partes omnes ita fuit resolutus, ut neque sentiret, neque moueretur, sed in tribus solis digitis sensum habebat integrū. Porro in sit Galenus, cuidam alteri, non solum in manibus illæsi, sed etiam eorum musculorum, in quos neruorum propago sub septima uer tebra exorta distribuitur, motiones seruatae sunt. Atq; alius ob casum ab alto uehementer afflictus, solos eos musculos resolutos habuit, qui huius nerui partes suscipiunt. Idem etiam in his duntaxat cutis partibus sensum amisit, ad quas prædicti nerui ramusculi demittuntur.

De duriore quorundam alui plurima exempla.

HISTORIA XXIII

Exemplū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

APUD eūdem Galenum eodem in libro sic scriptum est: Puer annorum ferè sex, inuitus per aluum excrementa deijcere incepit, resoluto derepente circa sedem musculo. Quinetiam seni quondam huiusmodi euenit accidens: atque rursus alteri puero, ætatis ferè annorum quatuordecim, excrementorum inuita per aluum excretio superuenit, infestante simul uescicam dolore. Atq; alteri urina quoque fuit suppressa. Contra, alter urinam inuitus excreuit. Atque alter non solum urinam, sed alui quoque excrementa inuitus deiecit. In his omnibus, ea quæ præcesserunt, scrutari oportet. Nam in totum aut refrigeratam, aut ictam ipsorum spinam arbitrandum est. Sed frigus quidem uni duntaxat affecto musculo nocet, ictus uero magna ex parte pluribus noxam infert. Nam perrarum est, ut icta spina unus afficiatur musculus: quoniam nerui ex spina orti in plures musculos diuiduntur.

De pedum putrefactione ex nimio frigore.

HISTORIA XXIII

DE MEMBRIS dolentibus libro secundo, capite primo, sic apud Galenum scriptum legitur: Equidem notui quosdam adeo refrigeratis pedibus, ut in primis quidem sensus periret: sequentibus uero deinde diebus, emortui pedes putrescerent.

CAMPEGIVS.

Apud Galenum completa refrigeratio, & sensum & motum omnino tollit. Et cum stupor refrigeratio insignis sit, idcirco corporibus ita dispositis, & sensus & motus difficultatem inducit: ut planè uiderè est in his, qui in hyeme per frigora proficiscuntur, atque in refrigerantibus quoque medicamentis: idq; non solum à medicamēto, sed etiam à circūfuso nobis aère, ut Galenus nouisse in exemplo affirmat.

De proprietate & uiribus uini perueteris.

HISTORIA XXV

IBRO eodem, capite tertio ita scribit Galenus: Pergami olim accidisse, memoriæ proditum est: neque absurda uidetur historiæ ipsius narratio. Grammaticus quidam singulis diebus lauacrum petens, unum ex pueris secum ducebat, altero domi relicto, qui rem familiarem seruaret, atque ea quæ ad uictum essent necessaria, prepararet. Puer itaq; domum custodiens, cum uehementi siti cruciaretur, nec esset ei aquæ copia, uinum antiquum liberaliter potauit, atque ex reliquo tempore uigil omnino permansit: postea correptus febre, unà cum uigilijs oborto delirio periit.

CAMPEGIVS.

Vinum secundi est calefacientium ordinis: admodū uetus tertij, ut mustum primi. Inquit de temperamentis Galenus: Vino sua & eximia existit in mutatione celeritas. Est nanq; ut facula, & filum oleo perfusum, stupaq; & pix. Quapropter uisandus est uini usus pueris & iuuenibus. Vinū uetus, inquit Isaac, citò caput ascendit, & mentem percutit, propter suæ punctiōnis acumen, maxime si multum ex eo bibatur, & parum ibi aquæ misceatur. Propter hoc, inquit, caueāt ab illo neruos debiles habentes, & qui sensus acutos habuerint: magnum nanque eis præstat nocuum, nisi tantam in suis corporibus habeant humiditatem, quæ bene resistat uini acumini. Hæc ille.

De morbo Comitali, quem Græci *ὑπὸ λειψίων* dicunt.

HISTORIA XXVI

IBRO tertio capite septimo De membris dolentibus, siue affectis apud Galenū sic scribitur: Vidi in puero, qui tertiumdecimum ætatis annum agebat, cum equidem adolescens etiamdū, cum optimis eius tempestatis medicis cōuenissem, ad idoneam ipsius curationē inueniendā, audiui tunc narrāte puero, dispositionem ipsam à crure initium capere, mox illinc rectā ascendere per femur, & imminentes illi lumbos, ac per latera ad ceruicē, donec ad cerebrum perueniret: quod cum primū tangeret, ipsum hauquaquam sibi constare. Interrogātibus autem medicis, quale esset id quod ferebatur ad caput, nihil habuit puer quod responderet.

Alius deinde adolescens cōpos mentis (quippe qui satis poterat, & sentire quod fiebat, et alteri enarrare,) dicebat ueluti frigidā quandam auram esse, id quod ascendebat: unde ex duobus alterum Pelopi præceptor placuit, aut quod qualitas quædam, alteratis per continuationem partibus, aut spiritalis quædam substantia transmitteretur. Neq; mirandum esse dicebat, tam ualidam uim esse humori, qui in affecta parte præter naturam genitus fuisset, ut perniciosarum ferarum uenenis possit comparari. Quis enim crederet uel scorpionum, uel phalangiorū ictibus totum corpus tanta ac tam enormi mutatione affici, nisi sæpenumero id accidere uideret, præsertim minimam quandam rem feris in ipsum demittētibus? Sed puerū quoq;

Exemplum
primum.

Secundum.

Pelops præceptor
Galeni.

Cuius morbus comitialis à crure oriri consueuerat, medici qui tunc ad curationem eius conuenerant, sanare sperabant, si in primis uacuo uniuerso corpore medicamen ex thapsia aut sinapi parti adhiberent, ligato in medio mēbro, supra eam uide licet partem, quæ primaria dispositione erat affecta: atq; hoc pacto accessionē reuer ti prohibuerunt, quamuis antea quotidie puerum infestare consueuisset. Verū hæc obiter atq; ex abundantia dicta sint, ne quis miretur, quo pacto ab ignobili aliqua parte, tantus morbus ortū contrahere possit. Mihi uero per huiusmodi consensum, uidenti aliquando laborantem, sine uehementi conuulsione concidere, simul quod per interualla breuibus quibusdā motibus quaterē, probabile uisum est, ut quem admodū frequentissime singultum fieri cernimus affecto stomacho, ita hanc quoque dispositionem euenire.

C A M P E G I V S.

Comitialis morbus seu maior morbus, multis nominibus appellari solet. Aliqui sacrum, alij epilepsiam, alij lunaticum, alij autem Herculeum, quod Hercules eum morbum passus sit, nominarunt. Alij caducum: unde Serenus Samonicus inquit.

Et subiti morbi species, cui nomen ab illo,
 Quod fieri nobis suffragia iusta recuset,
 Sape etenim membris atro languore caducis,
 Consilium populi labe horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ,
 Conceptum talis quem saepe ruina profudit.

Sunt comitialis morbi tres differentia. Omnium autem ipsorum cōmune est cerebrum oblanguescere, aut in ipso primo consistente languore, uel per consimilem uentris oris agritudinē. Raro autē fit tertia species morbi comitialis aperte aliqua, cui insederit languoris exordiū, siue sentiat ipse agrotans in caput ascendente morbum. Perspexi, inquit Aëtius, in puero principium affectionis à memoria factum, hinc tempore subsequēti in copiam peruenisse ad lumbos spinam, ceruicem, & caput usq; conscendisse. Cumq; capiti inhaesisset, non ulterius proserpisse. Fieri igitur non impossibile est, ut in membro aliquo huiusmodi gignetur essentia, citra causam aliquam extrinsecus inuehentem, eamq; præsertim cum in parte neruosa consederit, continue uim remittit in principium. Quemadmodum hoc anno uidimus apud Lugdunum in quodam amico nostro uiro clarissimo, principium affectionis à pedibus factum, hinc in uentriculum peruenisse, ac præcordia & spinam ad ceruicem atq; in caput usq; conscendisse. Dicebat, is ueluti frigidā rem esse, id quod ascendeat & præcordia tangebatur. Quare medici qui tunc ad curationem eius conuenerant, à principio tremorem cordis esse putabant: at ubi talia uidimus, cogitauimus substantiam quandam esse aut spiritalem, aut fluidam, quæ mole minima, ita facilitate quammaxima esset. Itaque non impossibile esse dixi in corpore similem aliquā essentiam generari, non accedente causa extranea, quæ ubi neruosam aliquam partem occupauerit, per continuas partes, usq; ad neruorū principium uim suam transmittit, siue id per alterationem fiat, siue spiritali essentia, ueluti aura ad ipsum elata.

De ictu scorpionis & draconis. HISTORIA XXVII

De morfu scorpionis & draconis ex tertio De mēbris doctentibus.

DE locis affectis capite eodē, insit Galenus: Cum nuper ictus esset à scorpione quidā, uideor mihi uidere, inquit, quod grandine percussus sim, qui subinde omnino infrigidatus est, sudore etiam frigido accedente, sed tandem debitis adhibitis remedijs, nō sine negotio seruatus est. Sæpe numero enim infigente aculeum scorpione aut in neruum, aut uenam, aut arteriam,

Ariam, manifeste uidemus percussos uehementissimis infestari accidentibus. Atqui scorpionis aculeus, totam cutem penetrado, ad profundum usq; potest peruenire. Expertus sum etenim, cum Alexandria essem, Rusticus quidam non longe ab urbe, in uno manus digitoru draconis ictu percussus, eius radicem apud palmam ualidissimo uinculo ligauit, accurrens que in urbem, ad familiarem sibi medicum, totum digitum ab ipsa dispositione ad palmam usq; abscindendu praeuit, sperans inde nihil se mali passurum: Neq; frustratus est sua spe, quippe nihil aliud faciens saluus euasit. Similiter aliu noui, qui epoto ex uiperis medicamento, reciso prius digito, a periculo liberatus est. Vidi praeterea rusticu, cuius totu digitu uipera momorderat, qui falce, qua tunc forte habebat (erat enim agricola) ab ultimo articulo ictam parte refecans, deinde inducta in digito cicatrice, nullo sumpto medicamine, sanatus est.

Exemplum
secundum.

Tertium.

Quartum.

CAMPEGIVS.

Vipera est, semper habens praesentissimum uenenum dum calet, id est ira excaecescit: quare Alanus inquit:

Vipera uirus habet, quae cum calet euomit illud.

Claude sinum, prohibe, ne calefiat ibi.

Vipera dicitur quasi uipariens, quia non nisi ruptis uisceribus parere dicitur, neque concipere sine maris interitu: nam dum concipit caput quod coitura semper in os sumit, abrodit. Neq; igitur patrem, neq; matrem uiuentem uipera prospexit, benignitate forsitan naturae, ne tam saeva pestis nimirum proueniat. Venenosa sunt omnia animalia quorum natura longissime distat ab humana complexione, aut opposita & inimica est speciei, qualia sunt, serpentes, uiperae, tyri, dracones, & lepus marinus, & carnes assatae & statim suffocatae, & pisces frigidi, & morticinae carnes & putridae, & quae a fulgure sunt percussa, & mortua, & quaecumque patiuntur rabiem. Tyrus tamen cum loquimur de animali, nec greca nec latina dictio est, uerum generali uocabulo fera nominatur. Ferae enim nominantur & bestiae, quo nomine, ut inquit Suidas, ea maxime significantur, quae morfu nocent, ut sunt uiperae, serpentes, & phalangia: sic enim uocant araneos quosdam, quorum morfus est asperissimus.

Viperæ etya
mon.

Animalia quae
uenerosa.

Tyrus.

De neruorum resolutione & couulsione. HISTORIA XXVIII

A PVD Galenum in tertio interioru, capite decimo, sic scriptum uulgo legitur: Omnium pessima spiratio putanda est, quae & inter mittitur, & magna cum uolentia trahitur: quippe ut mori contingit apoplecticos, ob id quod spirare non possunt: sic homo qui corporis partes mouere nequit, ad uitae functiones censetur inutilis, quamuis huic subitae mortis periculum haudquaquam immineat. Sane uidimus quendam, qui reliquis partibus omnibus resolutis, nullam, quae ad faciei partes pertineret, actionem admisit, seruata etiam spiratione: quomodo enim uiuere diutius potuisset, ipsa magna ex parte deperdita: In quo affici putauimus illam spinæ partem, quae paulo inferior est, processu neruoru ad septum transversum tendentiu. Quinetiam & urinam, & alui sedimina, ipsu praeter uoluntatis imperium emisisse manifestu est. Insuper uidimus alium, cui propter casum omnes inferiores partes demptis manibus, resolutae sunt. Sic etiam ubi uniuersae corporis partes, quae sub facie constitutae sunt, resoluuntur, faciei partibus illaesis, affectionem in spinæ initio esse certum est. Atque eadem quoque ratione, si toti corpori conuulsio acciderit, eundem spinæ locum affectum esse declarat, faciei partibus omnino seruatis illaesis. Quod si haec quoque afficiantur, cerebro noxam iam illatam esse ostenditur. Vbi uero pars aliqua couulsa est, neruum, qui eius mouioni deputatus est, aut musculum affici, necesse est.

C

Sanè resolutio neruorum frequens ubique morbus est, sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres autores illud apoplexiam, hoc paralyfim nominarunt: sunt qui utrunq; uocent paralyfim. Apoplexia repente ortum indicat suū humorem crassum, uel frigidum, uel glutinosum, alueolis cerebri dominātoribus inhæsisse, impleseq; ipsos: non fit ex distemperantia totius ipsius essentia. Magnitudinem autem periculi conijcio ab respirationis detrimento. Cum enim multum impeditam uideris respirationem, ut uix suum obtineat locum, non exiguam conijcio esse ægritudinem ex cerebri affectione. Est sanè apoplexia ferè sensus ablatio, & totius corporis concussio, atq; immobilitas cum principalium membrorum detrimento statim eueniens. Hic morbus etiam dicitur syderatio, quod cum repentino quodam impetu eueniat, non causa aliqua inferiori, sed è cælo uel quadam syderis prouenire putat. Hic dicitur etiam Epiplexia, astrobolia. Inde syderati, id est sydere percussi, & syderationē passi. Inde etiam apoplectici, id est latine attoniti, quorum uidelicet & corpus & mens stupet ictu fulminis uel morbo.

Quid apoplexia siue syderatio.

De particulari paralyfi cuiusdam Syri sophista. HISTORIA XXIX

Galen. Internorum 3. cap. 10 de Syro sophista.

ODEM libro apud Galenum perperam legitur ita: Sanè Pausanias Syrus sophista cum Romam aliquando uenisset, secundum duos minores sinistrae manus digitos, atque medij partem mediam, sensum in primis quidem difficilem habebat: postea uero male curantibus medicis, sensum omnino amisit. Quibus equidem cognitis, omnia quæ præcesserunt inuestigauit, atq; ipsum, cum per uiam duceretur, uehiculo excidisse, atq; in dorsi initio læsum: mox partē læsam breuī quidem curatam sed auctū in digitis sensus uitium audiui. Igitur remedia quæ illi digitis adaptauerant, læsæ parti adhibere iussi, atq; sic uir ille celeriter sanitati restitutus est. Etenim quod in primis scire oportet, quod uidelicet nerui per uniuersæ manus cutem dispersi, quibus sentiendi ad ipsam facultas defertur, proprias quasdam habeant radices: quodq; nerui musculos mouentes, ab ijs differant, medici ignorant.

CAMPEGIVS.

Hoc quippe uobis cum Galeno esto propositū, ut affectā scilicet sedem, simulq; dispositionem eius inueniamus. Nisi enim, inquit Galenus, hæc accurate cognouerimus, nequaquæ eas partes, quibus uel sensus uel motus uitiatu est, recte curabimus.

De ijs qui sensus pariter & cogitationis uitio aberrant.

HISTORIA XXX

VARTO libro, cap. primo De locis affectis de phreneticis inquit: Cui Romæ quidam domi, cum lanifici puero contineretur, surgens à cubili uenit ad fenestram, per quam & ipse uideri, & prætereuntes uidere potuit. Itaque ex uitreis uasis singula ostendens, interrogauit, imperarent ne ut ea proijceret. Illi uero ridentes, plaudētesq; ut ea proijceret rogabant: tunc ipse deinceps omnia arripiens eiecit: at illi magnis acclamationibus riserunt. Postea iuberent ne puerum quoq; proijci, cum eos interrogasset: atq; id illi iussissent, illico ipsum deiecit: quem ab alto cadentem uidentes, suppresso statim risu, accurrerunt, & contractum iam puerum sustulerunt.

At contrariā affectionem nō solum in alijs, uerum in meipso, cum puer adhuc essem, expertus sum. Cum enim per æstatem ardentē febre laborarem, & festucas atro colore ex cubili eminere, & floccos similiter in uestibus esse putabam, quos auferre

ferre tentans, nihilq; sub digitis eductum inueniens, accuratius uehementiusq; id efficere conatus sum. Audiens itaque duos ex amicis qui tum aderant, dicentes: Vides ne hunciam & floccos euellere, & festucas colligere? statim intellexi, id ipsum quod dicebāt, me fecisse. Cum uero sic animo cōstarem, ut rationalis in me facultas nō uacillaret, recte inquā dicitis, proinde ne phrenitis me arripiat, auxilio estote. Illi autem quū idoneis rigationibus caput fouerent, tota die, sequenteq; nocte, grauibus insomnijs turbatus sum, ut interim & clamare, & exilire uiderer. Verum postero die mitigata sunt omnia accidentia. Igitur constat, quod licet ab eadem causa secundum speciem accidentia proueniant, non tamen ab eadem sede quæ primario affecta sit, emergunt, & in ijs qui ex cerebro, atque illis qui per uentriculi consensum, ut dictum est, laborant. Cum enim in cerebro cuiuspiam bilosus succus abundat, acceditq; febris ardens, is afficietur perinde ac si ad ignem torreretur, oriturq; tum fumus ueluti in lucernis ab oleo, qui per uasa, quæ ad oculum tendunt, delapsus, uisoriū in ipsis causa censetur: siquidem in anatomice uidistis, quod & arteriæ & uenæ, ab his uisus ex quibus choroïdes mēbrana contexta est, simul cum neruis ad oculum descendunt.

Visoriū causa.

CAMPEGIVS.

Phrenitis est morbus lædens mentem, & ad insaniam, furoremq; deducens, & *φρενιτις*, quod est à mente & parte rationalis animæ, quasi deturbatio mentis. Et ex cordis uitio nasci à quibusdā putatur. Serenus Samonicus de eo morbo inquit:

Ex cerebri uitio phrenesis furiosa mouetur,
Amisāq; refert frondens amentia uires.

Latine delirium dicitur. Sunt autem tria insaniam genera: Primum est in acuta febre, & hanc græce Phrenesim appellant. Illud in primis scias oportet, interdum in accessione ægros despere & aliena loqui. Quod non quidem leue est, neque incidere potest, nisi in febre uehementi. Non tamen æque pestiferum est: nam plerunque breue esse consueuit, leuatoq; accessionis impetu, protinus mens redit. Secundum insaniam genus est, quod spaciū longius recipit, quia ferè sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra contrahere. Tertium insaniam genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediat, quod robusti corporis esse consueuit. Huius autem ipsius species duæ sunt: Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem uel Orestem poetarum fabulæ ferunt: Quidam animo desipiunt. Apud Posidonium phrenitis inflammatio est circa cerebri tuniculas cum febre acuta, cōminutionem ac distractionem inferens intelligentiæ & mentis. Raro autem, inquit, phrenitis à principio incidit cum febre. In multis ferè incipit à die quinto uel sexto, uel adhuc seriuscule: eodem fermè periculo succensa: proinde alij quidem die septimo, alij nono ab alienari detrahiq; incipiunt. Differentiæ autem phrenitidis plures quidem, uerum maxime principales tres: Aut enim phantasticū solum oblaesum, in ipsis uero custoditur rationale & memoriæ conceptaculum: Aut rationale solum offenditur, conseruatur autem phantasticum, & memoria: Aut etiam phantastici & rationalis est offendiculum, sed memoria conseruatur. Memoria uero deleta in febrilibus ægritudinibus, pariter ut plurimum aboletur etiam rationale & phantasticum. Anterore ergo cerebri parte oblaesa, phantasticum duntaxat offenditur. Media uero aluo offensa cerebri, auersio fit rationalis. Parte uero quæ ad neruulum posterioris cerebri tendit oblaesa, uis recordandi amittit, cum ipsa frequenter duæ reliquæ. Quibus cumq; igitur offensum est phantasticum, ij iudicant recte, at imagines concipiūt alienas, Quibus autē oblaesum rationale solum, mente uident recte, at male iudicant.

Tres insaniam species.

Differentiæ phrenitidis.

c Conuenit igitur parti magis offensa adminiculari, & ne quidem quicquam aliorum negligere.

Quod ob unius particulæ imbecillitatem, omnes thoracis partes dilatari coguntur. HISTORIA XXXI

Exemplum primum de Athleta Secundo nomine.

PVD Galenum in quarto De membris dolentibus, siue affectis, capite quinto, perperam legitur: Athleta Secūdus nomine, qui fatis quid pateretur intelligebat, sentire se manifeste in septo transuerso dixit imbecillitatem: atque idcirco cogebatur intercostales musculos sine intermissione mouere, atq; nonnunquam superiores quoque: Interdum autem zonam circumdans præcordiorum partibus, sola transuersi septi motione, sufficienter spirabat, atque tum quiescebat. Verum an ad septi transuersi musculum, an ad neruos qui ad ipsum perueniunt, an ad aggregatum ex utrisq; pertineat huiusmodi imbecillitas, mihi quidem explicatu perdifficile uidetur.

Secundum. Idem spirationis genus etiam in alio quodā notauit: quem cum aliquando equus in præcordiorum regione calcitrasset adeo atrociter, ut oborta in septo transuerso inflammatione, mortis subinde periculum immineret: Is licet euaserit à periculo tutus, ab imbecillitate tamen liberari nequiuit.

Tertium. Alteri etiam, qui à uehementi peripneumonia infestabatur, brachij tam externe quam internæ partes à cubito ad summos usque digitos, sensus difficultate laborauerunt, atq; motus quoque nonnihil læsus est. Huic præterea nerui, qui in primo atq; secundo intercostali loco inueniuntur, noxam subierunt: quorum primus non contemnenda magnitudinis, per intimas partes abditus defertur, sed ei qui ipsum præcedit admixtus, atq; multifariam diuisus, ut in arte secandi corpora uidere est, cuius etiam partes aliquæ per interiorem cubiti regionem, usque ad digitorum extrema perueniunt. Alter uero neruus tenuis quidem, nulliq; admixtus, per axillam sub cute ad brachiū defertur, dispersus per cutis tam exteriores, quam internas partes. Huic homini celeriter sanitas reddita est, adhibito medicamēto ei loco, unde nerui prodeunt, iuxta primum ac secundum intercostale spacium. Atque sanati sunt quoque nonnulli, quibus utrunq; crus paulatim resolutum erat, adaptato lumbis medicamento, in eo spinalis medullæ loco, unde cruribus nerui adueniunt, nullum resolutis cruribus medicamen adhibendo. Neque enim ipsorum, sed medullæ pro prius erat affectus.

Quartum. Vidimus aliū, cui magna oborta suppuratione in altera nate, iuxta cruris initiū, nerui eiusdem cruris per incisionem nudati sunt: sed ea parte sanata, toti membro mouendi difficultas accidit. Itaq; conijciens, durum quippiam à priori inflammatione in neruo derelictum, quod huiusmodi dispositionem induceret, affecto loco idoneum medicamen adhibendo, hominem perfecte sanauit.

Quintum. Præterea piscator quidā, cum in fluuiō pisces uenaretur, adeo circa sedem & uescicam in frigidatus est, ut ipso inuito effluerent & alui extremēta, & urina. Atq; hic quoq; per calida remedia affectis musculis adhibita, celeriter sanus euasit.

Sextum. Item alius eisdem molestatus accidentibus, sine tamen manifesta causa, læsis circa os sacrum neruis, multo tempore per multa præsidia, uix sanatus est.

Septimum. Verum etiam caput cuiusdam, nō ita pridem impositis medicamentis uehementer calidis, hulcerauerunt, putantes sensum ipsius grauiter læsum, hoc pacto posse reuocari. Atq; hunc ipsum sanauimus, inuenta sede affecta, tum ex reliquis accidentibus, tum ex euidentibus causis. Nam super singulis interrogauimus, quarum una huiusmodi erat: Cum sub multa niue ac uento impetuoso ambulasset, pallium
circa

A circa certicem madefactum aiebat, adeo ut uehementi se frigore in ea parte affectum sentiret. Itaque si sciueris ex primis spinæ uertebri, quatuor neruos ad caput ascendere, à quibus pellis ipsum ambiens, sensum accipit, facile sedem affectam inuenies. Hac igitur sanata, capitis quoque pellis pariter sanata est, utpote que nulla primaria affectione laborabat.

CAMPEGIVS.

Si ex arte, que corpora secare docet, ad quam particulam descendant singuli nerui à spina prodeuntes cognoueris, affectas sedes quam facillime inuenies. Ex artis itaque actionibus horum omnium examen re ipsa deprehendite. Nanque sapentium uerum uidistis ex huiusmodi notitia, manifeste iuuari laborantes. Galenus uero sapientum numero nos monuit, alios quidem in ipsa spina ueluti radicem habere, alios uero ut ex magnis ramis, atque ipsis quoque è spina exortis, procedere: Qui rursus diuisi, distribuuntur: atque alij per uniuersas ferè cutis partes, alij per pauciores. Quo magis miratur Galenus dissectores ipsos, illos non cognoscere, cum in neruorum resolutione quærunt, quam ob causam resolutarum partium non semper & motus, & sensus pereat: Videntes aliquando sensum duntaxat, aliquando sensum & motum simul deperdi.

De cruoris screatu ex hîrudine loco adharente.

HISTORIA XXXII

QUARTO De locis affectis siue membris dolentibus apud Galenū sic scriptum est: Si aliquis cruorem plurimis diebus screauerit & emunxerit, idque citra capitis uel dolorem uel grauitatem, siue presentem, siue præteritam, neque is ex ictu procedat: huius & totum per nares meatum, atque eam oris sedem, quâ ad nares foramen tendit, accurate considerare oportet. Nam fieri potest huiusmodi accidens, hîrudine huic loco adharente, quæ quidem indies augeri solet: quâuis enim primis diebus, utpote exigua, sensum effugiat, tertio tamen quartoque die, haud obscure uideri potest. Eadem ratione ex uentriculo quoque cruor, epota sanguifuga euomit. Sed est huiusmodi cruor tenuis, sanieque speciem refert, siue is ex uentriculo, siue naribus, siue ex ore feratur. Igitur cum tabem uideris, ac hominis considerato habitu, super præteritis eum interrogaueris, ex omnibus rei ipsius ueritatem facile conijcies. Equidem cum uiderem hominem, integra ualitudine, huiusmodi cruorem euomentem, interrogauit qua uictus ratione antea fuisset usus. Ille uero inter alia quæ narrauit, hoc quoque addidit, quod cum nocte quadam sitiret, missis puero qui aquam afferret, ex immundo fonte bibisset. Quibus auditis, sciscitatus sum, apparuisse ne aliquando sanguifuga in ipso fonte: qui cum id quoque fateretur, epoto subinde idoneo pharmaco, hîrudinem uomitione reiecit.

Porrò cum alter quispiam huiusmodi cruorē emungeret & expueret, ipso narrante audiui, eum rure æstatis tempore, in stagno quodam, cum cæteris iuuenibus suuuenili ludo, qualē adolecentes in aqua ludere solent, exercitatū. Tum ego sciens in eo stagno sanguifugas esse, duxi laborantem ad splendorem, conuersoque directe ad Solis radios nariū foramine, in eo meatu ubi nasus ad oris regionem perforatur, hîrudinis in meatu suspensæ caudam conspexi.

CAMPEGIVS.

Hirudo siue sanguifuga, non eum qui in profundo est, attrahit sanguinem, sed eum modo quod adiacet carni emulget. Vtimur autē loco uentofarū. Euellimus uero

Per saniem hoc loco ichor non pus intelligas.

Alid exemplū.

C hirudines, cum aestimauerimus mediā partem attractā fore sanguinis: prohibemur autē ut non sinamus effluere quousq; quod sufficit euacuet. Particula infrigidatur succis natura frigidis existentibus, & a cōtinente. Oportet autē ponere eas in aqua tepida & munda in uase amplo, deinde spongia assumendo eas, & uiscositatem abstergendo, per manus auferendo. Postquam autem adhæserūt, oleum tepidum infundimus particulae, ut non infrigidetur. In naribus uero & pedibus ipsam particulam ponere oportet, in qua sunt sanguisugæ. Si uero bene adhæserunt, abscindere oportet cum forficibus caudas earum: effuso enim sanguine attrahere non desinūt, quousq; nos sal, aut cinerem applicuerimus ori earum. Postquam uero ceciderint, uentosa siue cucurbitula oportet uenositatem earum attrahere. Si uero non, fomentetur cum spongijs particula, aut siquidem sublachrymat, cyminū aut farinam applicandū, deinde lana oleo modico intincta eam inuoluendo. Si uero sanguis destillat, liendas apponendum per acetum uel gallam combustam, uel spongiam ponendo in pice humida & comburendo, apponere. Hęc enim sunt quæ Galenus in libello De hirudine posterioribus reliquit.

Multa exempla de hulceribus pulmonis. HISTORIA XXXIII

PULMONIS hulcera dolor nō comitañ. Ea uero quę in ijs sedibus oriuntur, dolorem quidem inducunt, sed nō uehementem, ut si alicui supapte natura hebes fuerit sensus, ipsum planē non percipiat. Persape igitur uidimus eos quos iam supra pposuimus affectus, & qui pulmōni, & spacio thoracis, & asperæ arteriæ, & gutturi accidere possunt: quippe omnium horum

Exemp. primū

D expuit liquidæ bili in colore perquam similem, mediū uidelicet inter flauū ac pallidum, ac nulla acredine infectum, atq; ita quotidie magnam eius quantitātē expuit: deinde leui suborta febricula, tabescere incepit, adeo ut purulenta screaret. Postea tractu temporis, quatuor uidelicet mensium, exiguū cum pure cruorem eiecit, atq; sic aucta febre, magis consumebatur, ac iterum atq; iterum plus expuebat, adeo ut magnā sputi quantitātē redderet: quocirca magis crescente febre, ac resolutis uiribus, eorū qui tabe marcescūt exemplo mortē obiit.

Exemplum secundum.

Deinde alium uidi eodem ferē modo sex mensibus, ac alium quoq; diutius laborantes. Igitur qui primus nobis occurrit, in initio quidem nihil mali habere, sed tandem pessime affici uisus est. Alterum uero quum conspiceremus, ei statim ab initio cognito malo, præsentī medicamento succurrere tentauimus. Ac multo etiam magis tertio. At quamuis multo negotio utrūq; liberare conaremur, nihilominus neq; horū ullus, neq; alius post eos, seruari potuit: cum enim morti iam proximi essent, pulmōnis ipsius putres quasdam partes expuebant. Proinde facile cognoui, haud absimili eos affectu laborare, qualem in externis partibus uidere solemus, quū a putrefaciēte quopiā humore inficiuntur. Verum has & abscindere, & urere possumus: pulmōni uero horum auxiliorum neutrum adhibere licet. Quapropter omnes subinde perire necesse est.

Hedychroum.

At uero postremum cum uiderem, ad uisceris fortem exiccationem sollicito me animo conuerti, & quidem odoribus atq; potionibus ad id efficacibus: proinde medicamentum quod hedychroum uocant, interdū naribus ipsius iugiter adhibere iussi. Ad somnū uero sese conuertenti præscripsi, ut narium foramina ex aliquo preciosorum unguentorum illinirentur, qualia uidelicet Romæ preparari solent: Vocāt uero ea & foliata & spicata. Atq; dedi in potu medicamenta, Mithridaticam uocatā cōpositionem, ambrosiam, athanasiam, theriacā. Itaq; perpetuo anno sic educatus, tandem similiter ut reliqui tabidi, uitam finiuit: quam fortasse, ob iam dictam educationem, longiori tempore protraxerat. Præterea alium huiusmodi affectum in pulmone notauī.

Aliud exemplū singulare.

Quidā diuturna tussi uexatus, & exiguū lentumq; pus expuens, frustum

A frustum quoddam paruo grandius grano haud ab simile excreauit, ac deferens illud mihi ostendit: atque rursus non ita multo post, aliud quoque attulit: Vnde conieci, lentum illud humorē, quē antea expuere solebat, ad huiusmodi substantiā peruenisse: quāobrem medicamentū ei in potu dedi, quod suspiriosis auxiliari cōsuevit: atque ita factum est, ut minorem expueret grandinem, atque longiori quā antea interuallo: neque pluribus deinceps annis adeo mitigari potuit affectus, quin tandem moretetur. Cæterum grandines ipsæ magna ex parte eui magnitudinem æquabant, quamuis interdum maiores, interdum minores esse uiderentur. Atque alios quoque similiter quidē spuere, sed nihilominus in multos annos uitam extendere uidimus: quorum alij aliam ob causam, alij uero ob spiritaliū instrumentorū affectum mortui sunt, quamuis nihil cruoris excrearent. Ea uero quæ Antipatro medico acciderunt, nemo est qui nesciat, utpote qui medicam artem publice apud Romanos professus est. Agebat hic ætatem sexaginta quidem annis minorē, sed quinquaginta iam annos exceſſerat: is correptus aliquando febre quadam ephemera, idque ab etidenti causa, declinante iam febre, ut quid sibi factū opus esset intelligeret, pulsus ipse suum tangere aggressus est. Quum igitur omne inæqualitatis genus in arteriarum motione inueniret, in primis quidem territus est: deinde uero cum sese non febrile planē sentiret, illico balneum subiit, quippe laboribus ac uigilijs corpus fatigauerat, atque tenui quoque uictu, donec diem tertium præterisset, usus est. Quo quā nulla appareret febris, quotidie ad solita negocia pertractanda prodijt: atque arteriam in extrema brachij sui parte tægens, admiratus est perseverantē in pulsibus inæqualitatem. Occurrens itaque mihi, extendit manū ridens, iussitque pulsus tangere. At ego subridens, Quid inquam portendit hoc quod proponis ænigma? Ille iterum ridens, obnixè orauit, ut tangerem. Igitur inter tangendū, omnigenam in pulsu inueni inæqualitatem, non solum in multarum pulsationū cumulo, quam systematicen, id est cōgregatricem uocant, uerum etiā in una arteriæ distinctione: Proinde miratus quomodo uiueret, cum talem haberet pulsus: interrogauī, num difficilis esset ei respiratio. Illo uero nullam se sentire respondentē, obseruaui equidem an aliquando mutaretur, quippe sex mensium spacio assidue arteriam tangebam. Cumque ab initio interrogaret, quænam corporis dispositio mihi uideretur posse huiusmodi pulsus efficere, atque per quem modum, idque citra febrim: Ad eam quæstionem respōdi, in cōmentarijs de pulsibus iam declarasse me huiusmodi inæqualitatem. Nanque ob magnarum in pulmōne arteriarū angustiam, id euenire putauit: angustia uero causam esse dixi, uisceris inflammationem. At tibi hanc ob causam id nunc accidisse impossibile est, quippe febre fuisse affectus. Relinquitur igitur uel oppilationē ex liquidis & crassis & uiscosis humoribus, uel crudi cuiuspiam tuberculi ortum, in huiusmodi te dispositionē induxisse. Tum ille respondens, oportuisset, inquit, me suspiriosa orthopnoea laborare. At ego probabilia, in quā, ipsum dicere, sed à ueritate aberrare: quippe fieri nonnunquam huiusmodi orthopnoeam ob eam quam diximus causam: Id uero cum ab asperis, non in leuibus arterijs, crassus & lentus humor cumulatur. Proinde omnem ei uictus rationem, atque medicamenta quoque, haud aliter quā suspiriosis adhibere iussimus: deinde sex (ut dixi) mensibus elapsis, leni quadam spirandi difficultate affectus est, accedente simul cordis palpitatione, in primis quidē semel, deinde bis atque ter, postea quater, ac sæpius quoque aucta simul spirandi difficultate, ad quintumdecimū usque diem, post quem de difficilissima repente oborta spiratione, resolutus statim obiit, aliorum quorundam exemplo, qui cordis affectibus laborant.

CAMPEGIVS.

Suspiriosi & anhelatores accipiuntur pro illis qui cum difficultate spirant. Fit igitur

Exemplum de
Antipatro me-
dico Romano.

in p[er]p[et]ua
m[er]ito

in p[er]p[et]ua
m[er]ito

in p[er]p[et]ua
m[er]ito

in p[er]p[et]ua
m[er]ito

c

C tur angustia meatuum spiritus interna petentis, cum multitudo conferta humorum crassorum & glutinosorum, impacta fuerit pro obice spiritui, uel tumor aliquis apostematicus obliterit. Itidem uero dyspnoeicis, et qui asperas habent arterias affluente, fit morborum discrimen inter ipsos inuicem, manifesta de causa, in sanos subito incidente catarrho ut plurimum citra febrim, postquam comitantur propria catarrhi signa. Quod si tumor apostematicus in pulmone fuerit, fiat febris necesse est, ac non multo post mutato ardore, pus cum tussi respuitur. Quod si inconcoctum phyma fuerit, sicut Medico euenit Antipatro, in leni pulmonis arteria, hi pondus maximum non sentiunt, neque ab orthopnoea tantum perturbantur. Qui uero proprie orthopnoeici, & dyspnoeici sunt appellati, ferè sunt sine febre, pondusque sentitur graue, neque purulentum respuunt. Si autem curandum tibi cito commune quiddam esset in his affectionibus, et quiddam proprium commune ad consumendam ac absumendam superfluum essentiam humiditatis, morbos gignentis, proprium glutinosorum & crassorum humorum essentiam detrahentis, tenuantibus & arefacientibus medicaminibus, quae sanè commune est ratio, ad omnia in intimo corporis apostemata. Vini autem potio ambobus congruit, quod sit substantia tenuis. Cunctis potus sit paucus qui languent apostemate: nam multus implet meatus glutinosi & crassi humoribus. Abstergentia namque huiusmodi humores medicamina, tusses quatiant necesse est: non facile autem respuitur ob crassitudinem quod abstersum est. Maiori igitur humiditate opus est, quod facile eiciatur, & ob hoc plus potus dandum est asthmaticis. Ad orthopnoeicos asthmaticos Armeniae boli drachma dato potandum cum uino diluto. Aliud egregium ex Aesculapio: Aristolochia rotunda cum aqua pota, asthmaticis succurrit, & magni centaurii radix, & exigui succi, pota cum aqua. Magni, inquit Archigenes, medicamen est purgatio iugis, ex ualidioribus facta medicaminibus, & uomitus ex raphanidibus & perunctionibus citati, cataplasmata ex ficibus, & farina ordeacea, quae habeat resinam & ceram cum melle. Impinguat autem ei etiam iris, & manna. Profunt etiam malagmata quaecumque cutem exulcerant, & saniem abstrahunt, ut est Cissophontus, & diadaphnidon, diacenthyos.

Aesculapij medicamen.

D

De aegritudinibus cordis, & maxime uulneribus ipsius,

HISTORIA XXXIIII

I B R O quinto de locis affectis, capite primo, ubi loquitur de tumore cordis praeter naturam, inquit Galenus: In animalibus dissectis uidimus plerumque plurimum humoris, urinae speciem referentis, in eo, qui ipsum in uoluit panniculo, contineri. Etenim Simia quaedam cum emaciari indies uideret, eam tamen necessarijs nostris negocijs impediti, secare in tempore non potuimus: Post mortem uero, reliquis corporis partibus omnibus illaesis, inuentus est in ambiente cor tunica, tumor praeter naturam, humor in se continens, qualem pustulae, Graeci hydatidas uocant, emittere solent. Atque in gallo quoque uidimus cordis tunicam huiusmodi tumore, & quidem duro affectam, perinde ac si plures crassae membranae inuolutae altera alteri fuissent: uerum in eo nihil humoris continebatur. Unde uerisimilis coniectura elicitur, homines etiam similibus posse affectibus infestari. Inflammato autem manifeste corde, gladiatores uidimus, haud aliter quam cardiaca syncope obijisse. Igitur si ad uentrem cordis uulnus aliquando penetrauerit, protinus magno cum sanguinis fluore, hominem mori necesse est, idque praecipue, si sinistrae partis uenter fuerit uulneratus. Si uero non ad uentrem usque pertingat, sed in cordis substantia consistat uulnus, ex ita affectis aliqui non solum ea die qua uulnerati fuerunt, sed sequenti quoque nocte, uiuere potuerunt, qui oborta deinde inflammatione extincti sunt: atque etiam nonnulli quando uixerunt, mentis compotes inuenti sunt: unde euidens sibi testimonium

Exemplum de Simia.

De gallo.

Aliud exempl.

nium

A nium sumere potest, ea secta quæ negat, rationalem animæ uim in corde consistere. Palpitatio aut uisceris huius pluribus integra ualitudine degentibus, tum adolescentibus, tum adultis, subito sine alio manifesto accidente euenire uisa est: atque omnes eos sanguinis detractio iuuat. Namque hoc pacto plerique perfecte ab hoc accidente liberati sunt, præsertim qui utebantur & uictu, & medicamentis, quibus esset extenuandi facultas. Horum uero nonnulli, quos rursus huiusmodi accidens infestare uidebatur, simili curatioe sospites euaserunt. Ceterum noui quendam quotannis uero tempore huiusmodi palpitationis accidente uexatum, qui cum per tres annos a sanguinis detractioe se adiutum intelligeret, anno quarto, antea quam accidens ipsum inuaderet, sanguinem misit. Idem pluribus deinceps annis faciendo, idonea etiam post sanguinis detractioem medicamenta adhibuit. At nihilominus hic quoque ante senectutem morte præuentus est, sicut & reliqui omnes: quorum alij quidem per acutas febres, alij uero cum sani degerent, affatim syncopa intercepti, interierunt. Quamuis unus uel duo, citra syncopam, alia quadam mortis specie perierint. At uero sic affecto rum magna pars, ætatē agebat quinquaginta quidē annis inferiorē, sed quæ quadraginta annos excederet. Porro panniculus cor ambiens, quomodo cumque affectus sit, nisi inflammatione infestetur, inter ignobiles partes reputatur. Quocirca ipsius dispositio, per consensum ad cor transcurrit. Cum enim ipse solus afficit, exemplo reliquarum omnium partium, quæ ad custodiā & tegmentum ceterarum nobiliorum factæ sunt, nullum affert periculum: Etenim super calefactum spirationem efficit magnam, & densam atque celerem, ac calidum in super spiritum reflat: Contra refrigeratum, exiguam reddit spirationem & raram.

Phlebotomia.

Cordis panniculus.

CAMPEGIVS.

B In corde uitalis caloris, nutrimentique principium habet, irascentiaque sedes. Pulmo ad custodiā id ambit ut strangulum. Tanta est uisceris principalis reuerentia, quod inter omnia membra solum uitijs non maceretur, nec uitæ supplicia trahit grauiora. Cordi, ut inquit Aristoteles, nulla bilis appropinquare potest, quonia illud affectum nullum patitur uiolentum, mortem illico trahit letum. Cor ipsum natura carnosum, ac mollesum, in summo pingue, sine osse, præterquam nonnullis animalibus, inuenitur, ut in ceruorum cordibus. Cardiacus morbus appellatur, qui ad tabem hominem perducit: quod Galenus in Simia sua dissecta perspexit.

Cordis substantia.

De quodam Grammatico, quem Comitialis morbus corripuit. HISTORIA XXXV

QUINTO libro De locis affectis, capite quinto, ubi loquitur de epileptia ob oris stomachi uitijs, inquit Galenus: Grammaticus quidam iuuenis, quoties nimis uehementer doceret, aut cogitaret, aut inedia sustineret, aut irasceretur, comitali morbo corripiebatur. Perpendi equidem in hoc os uentriculi, utpote quod facile sentiret, affectum esse, ac deinde per consensum & totum cerebrum, & corpus uniuersum conuulsione concuti. Cui probam concoctionem accurate procurare, ac deinde uel tertia uel quarta hora panem optime preparatum exhibere iussi, atque hunc quidem solum, si non sitiret, si uero siti cruciaretur, ex uino madidum, & quidem albo, atque subacerbo. Nam huiusmodi uinum & uentriculum robustum efficit: Ita haudquaquam tentat caput, id quod facere solent ea quæ uehementes uires obtinent. Itaque cum hac uictus ratione utens, non ut ante afficeretur, exactam iam notitiam me habere arbitratus sum, eorum quæ prius sola coniectura consequabar. Itaque quolibet anno bis, aut etiam ter medicamentum amarum ex aloë ei exhibui. Purgatis deinde ex uniuerso uentre excrementis, resumptisque ad proprias functiones uiribus, uir ille uiginti annis, quibus postea superstes permansit, integra inculpatamque ualitudine uitam exegit. Quod si aliquando ob ingruentia negotia diutius a cibo abstinere cogere, exigua quadam conuulsio-

C ne uexabatur. Alios quoque uidimus cōuulsione per morbum comitalem, ob oris stomachi uitium correptos, cum aut nō probe concoxissent, aut uini, & quidem meracioris plurimū potassent, aut ubi Veneri immodice operam dedissent.

CAMPEGIUS.

Epilepsia, qui maior morbus, Hercules, caducus, diuinus, comitalisq; morbus dicitur, qui & plerūq; ob stomachi cacochymia prouenire dicitur. Nullo precedente indicio, & bilioso superueniente uomitu, protinus ab omni noxa liberantur patientes; atque hoc modo affectorum nonnulli, res quasdam pascas & inueteratas uomendo reiecerunt, alij humorē porri succo similem. Quidam etiam, ut Galeno placet, uitiosis grauati cibus, soporosi permanserunt, donec ea que os uentriculi opprimebant, omnia euomissent. Atqui horum accidentiū uix ullum crederes à uentriculi ore procedere, quemadmodū ut syncopas quoque, nisi tam crebrò euenire crederentur. Est autē stomachus in quo cibi cōcoquuntur rex corporis, & paterfamilias merito nominatur à Sereno, dum inquit:

Stomachus rex corporis.

Qui stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, niti uera ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contrā eiusdem franguntur cuncta dolore.

De imperiali quodam seruitore, qui à uipera morsus erat, & de iecoris imbecillitate. HISTORIA XXXVI

APITE septimo, libri quinti Membrorū dolentiū siue affectorum, insit Galenus: Videmus aliquando citra morbi indicationē, sanguinem ab extranea aliqua occasione corruptū, biliosum effici, qualis etiā à feris mordentibus fieri solet. Etenim imperialium seruitorū quidam, qui uiperarū uenationi deputatus erat, cum à uipera morsus esset, aliquanto tempore medicamenta quibus uti cōsueuerat, potabat. Cumq; uniuersi corporis color mutaretur, adeo ut porri colorem referret, accedens singula nobis enarrauit: cui epota theriaca cōcelerrime color secundū naturam restitutus est. Solent autem medici inuestigare, an assumpti ueneni propria extant signa, eo quod sapenūmero uideant, citra letalis ueneni portionē humores similiter, ut epoto ueneno corrumpi. Verum non mirum est, si sic aliquando mutentur humores, ut uniuersum corpus auriginosum euadat. Quāq; fieri etiam potest, ut iocinoris secundū naturā temperatura mutata, humoris huiusmodi uitio afficiat, & quidem citra obstructionē, aut inflammationem, aut scirrū. Quinetiā manifeste quandoque uidemus, uniuersum corpus, herbis candenti pallore infectis, similari: interdū plumbeū aut fusciorē quoque referre colorē: interdū etiam alias qualdā ineffabiles colorū proprietates, quæ iocinore suo munere nō recte fungente, accidere solent. Sic ob splenis quoque uitia, huiusmodi colores eueniunt, sed multo nigriores quā ab hepate. Etenim Stesianus cum medicorū iudicium subiisset, nescio quo pacto eorū nō pauci, abscessum in ipsius hepate cōsistere crediderint: sed posteaquā longo tēporis spacio, nihil se in melius pficere sentiret, me quoque uocauit. Igitur simulatq; domū, ubi iacebat, fuisse ingressus, aspiciens eum, Hoc inquam scias uelim nullū tibi esse in uiscere uitium: sed quid aliud te molestet, nudatis præcordijs declarare conabor. Inueni ergo in profundis musculis abscessum, cōtracto iam pure in medio spacio eorum musculorū, qui per transversum incedūt, atq; illorū qui oblique ab infernis sursum tendunt: qui ut nouistis, medijs sunt inter eos qui trāsuerfi peritoneo incūbunt, & eos qui sub externa cute obliqui deorsum ferunt. Sic etiam alios cōplures scitis me notasse, per colorē declarādo, modo iecur modo sp' enem esse affectum, nulla audita præteritorum accidentium narratione, neque etiam per tactum inuestigato uiscerum affectu.

CAMPEGIVS.

A Iocinori uarij deputantur morbi: Nam infirmitate, & inflammatione, & erysi-
pelatibus (Dicitur autem erysipelas à Græcis, cum super inflammationem rubor
hulcus ambit) & scirrhis, & abscessibus corporis, quæ apostemata nominantur,
& hulceribus, & oppilationibus capitur. De infirmitate igitur ipsius primo aliquid
dicendum, qua hepaticos proprie languentes appellare consueuimus. Si itaq; iu-
cos exhaurit secessus, humidiora uero in iecur redeant, aut in totum uenter uacet
morbo, existimāda est iecoris uis ad trahendum infirma. Si uero similia ablutioni re-
centis carnis uideantur excremēta, alteratiua & sanguinis effectrix dicenda est. Ve-
rum si ob calidam distemperantiam, primum quidē putrefactiones fient humorum,
deinde carnis ipsius iecoris, & compunctiones uētris malæ olentes, bilis admodum
crassa & affluens colore, ut in pestilentibus febribus apparet. Contabefacto autem
iecore, totum contabescit corpus, & febricitant languentes, appetitumq; amittunt,
& feculentū hauriunt, & bilem uomunt. Si frigida uero fuerit distemperantia, neq;
perpetuæ excretiones, neq; multæ fiunt: inueterescit morbus, diebusq; aliquot fluit
uenter male olens uelut lutum sanguinis crassi, similis atræ bili. Multos uariosq; co-
lores frigida ostendit distemperantia. Cum obscura subest febris cōstansq; facies, ma-
gis appetentes sunt cibi. Quomocumq; tales fuerint distemperantiæ, ubi ariditas
subest, excrementa docent, sitis adest, si paucitas sumitur: cum humiditas, humidio-
ra & plura minusq; sitiunt. Inflammato autem iecore, cōmuniter quidem omnibus
dolor oritur in dextris præcordijs, sursum penetrās ad iugulū usq; humerūq; partis
eiusdē. Multa alia sunt iecoris accidētia, quæ ob epithematis angustia derelinquim⁹.

De iocinoroso quodam medico, qui à semetipso & ab alijs Pleure-
ticus iudicatus est. HISTORIA XXXVII

B **P**VD Galenum De locis affectis, capite eodem, cum de iocinoris intem-
peraturis fieret sermo, inquit: Cum primū Romam uenisset, magnifice
admiratus est me Glauco philosophus, ob huiusmodi quandam digno-
tionem. Etenim per uisā mihi occurrēs, opportune, inquit, aduenisti: iun-
gensq; dextrā dextrę, Proximi sumus, inquit, laboranti, quem nuper uidi: Itaq; oro,
ut unā mecū ad ipsum uenias: Est autē Siculus medicus, quem nō ita pridem mecum
ambulanti uidisti. Ego uero, quid inquam molestat ipsum? Tum ille & copiose
admodum, & aperte id declarare aggressus est: neq; enim adeo erat uaser, ut aliquid
me celare posset. Quoniā heri, inquit, et Gorgias & Apelas mihi nunciauerunt, no-
tiones præfagiāq; edidisse te, quæ ad diuinationē potius, quā ad medicinā pertine-
re uidebant: cupio equidem periculū facere, non adeo ut tuam experiar doctrinā,
quā ut sciam, num tanta sit in arte medica tum cognoscendi, tum præfagiendi fa-
cultas. Interim cum hæc diceret, uenimus ad laborantis ostium, ut neque uerbo eius
prouocatione responderē, neq; etiā ea quæ sapenūmero me dicere audiuistis, effa-
ri possem, quod scilicet multa interdum nobis feliciter facileq; appaerent, interdū ue-
ro omnia sunt ambigua, atq; idcirco & alterā, & tertiam quoq; considerationē expe-
ctamus. Itaq; in primo statim aditu obuiā nobis uenit quidā, peluim e cubiculo effe-
rens, cōtinentē tenuem cruoris saniem, carnū nuper mactatarū ablutioni haud ab-
similē, euidentissimū affecti iocinoris indicū, qua diligenter inspecta, unā cū Glauco
ne ad medicū ingressus sum. Apprehendi itaq; manum in carpo, id est circa flexum
eius, quò intelligerē utrū inflāmatio, an sola imbecillitas esset in uiscere. Quia uero
ut diximus, medicus erat, Nuper, inquit, à deiectione decubui, itaq; perpende arte-
rias ob id quod surrexerā crebrius pulsare. Hęc cum dixisset, inueni equidē inflāma-
tionis indicū, prospiciensq; ad fenestrā, hyssopū ex aqua mulsa decoctū in olla con-
sideraui: proinde cogitaui, medicū se Pleureticiū esse putare, dolore uidelicet nothas
costas infestante, qualis iocinoris quoq; inflāmationibus aliquando accidere consue-

Lib. 5. de inte-
rioribus, capite
septimo.

C uit. Hūc itaq; cum sentiret, essetq; spiratio & parua & crebra, atq; exigua tussis infestaretur, pleureticum se esse existimabat: quāobrem hyslopum quoq; ex aqua multa preparauerat. Intelligens itaq; ego quod fortuna uiam mihi præberet, qua apud Glauconē clarum nomen adipisci possem, manū meā ad nothas in dextro laborantis latere costas admouī, indicatoq; loco, dixi eum ibi dolere. Quod cum ipse fatetur Glauco, ex solo arteriarum pulsu existimans me sedem affectam inuenisse, plane admirari me cœpit. Verum ut uehementius stupeat, hæc quoq; addidi: Quemadmodum hoc in loco dolere te cōfessus es, ita uelim fatearis, etiam tussendi cupiditate uexari te: etenim ex longis interuallis tussis exigua, arida, et qua nihil expuis, molestare te solet. Atq; ita me docente, incepit forte fortuna, huiusmodi quad tussis specie, qualem iam diximus, tussire. Qua de re tanta admiratione Glauco cōmotus est, ut continere sese non ualens, magna uoce exclamando, in laudes meas prorumperet. Tum ego: Non putes, inquam, sola hæc ex arte posse præfagiri. Sunt enim alia quoque, quæ nunc dicere aggredior, quibus & laborans ipse testimoniū feret. Itaq; rursus incipiens, dixi: Cum magnam trahis spirationē, dolor ea parte, quam notauī, uehementius te cruciat, sentisq; in dextra præcordiorū parte grauitatē. His auditis, ne infirmus quidem sese potuit continere, quo minus præ uehementi admiratione, unā cum Glaucone exclamaret. Itaq; sentiens equidē aridentē mihi fortunam, de iugulo quoq; quod uidelicet ad inferiora trahi uideretur, aliquid efferre uolebā. At quia magnas inflāmationes, quemadmodū & scirrhum, id comitari solet, dicere nō sum ausus, ueritus ne laudem quam antea de me excitauerā, fauciarē. Cumq; animū induxissē, tutō me aliquid eloqui oportere, aspiciens laborantē, Haud ita multo post, inquam, iugulū ad infernas partes detrahi senties, nisi fortasse id iam antea tibi euenerit. At cū hoc quoq; faterer, conuersis in laborantē oculis, Vna, inquam, addenda est prædictis diuinitio: etenim dicam, quam de morbo suo laborans ipse habuerit suspiciōē. Tum Glauco, ne de hac quidē diuinatione desperare se aiebat. Laborans autē incredibili hac pollicitatione in stuporem adductus, & acriter me intuens, quid essem dicturus, attenta mēte expectabat. Igit̄ dicēte me, quod infestantē morbum, pleuritidē esse putasset: ille ingenti cum admiratiōe, huius quoq; rei se testem exhibuit, id qd etiā affirmabat ex astantibus unus, qui paulō ante latus eius ex oleo fouerat. Atq; ex eo tempore Glauco, tum de me, tum de uniuersa arte q̄ optimam concepit opinionem, cum antea nihil magni ab arte expectaret, utpote qui nunq; cum cōsummatis in arte uiris uersari consueuisset.

CAMPEGIUS.

Inflammati autē iecore, cōmuniter quidem omnibus dolor oritur in dextris præcordijs, sursum penetrans ad iugulū usq; humerumq; partis eiusdē: deorsum uero ad latus usq; quod nothum uocant: & acuta febris, & tussis arida, & sitis, & appetitus amissio, spirandiq; difficultas, et lingua primo quidē rubra uidet̄, post uero atra, uomuntq; bilem, & uenter astringitur: signa ferē sunt quæ pleureticis. Cum autem erysipelas cōstitit in iecore, inflāmationes intendunt̄, & exiccant: exiccatoq; corpore marasmus insurgit. Qui simam iecoris partem inflammatā habent, nauseant & uomunt, appetitum amittūt, & inflāmationes intendunt̄, & consternant̄ animam interclusa, frequēter refrigerant̄, ut hinc inter cutem morbus initiū sumat. Cum uero iecoris conuexa inflamman̄, præter ea quæ dicta sunt manifestō turgent uisita ctuq;. Si tenuior obscuriorq; fuerit, iubebimus q̄ maxime respirare. Quod si in dextris præcordijs dolor appareat, iecoris mediocris existimanda est inflāmatio. Sin iuxta positū subiectorū musculorū spaciolus inflāmationis tumor uideat̄, nihilq; iam dictorū affuerit, illos ipsos inflāmari intelligam. Si grauitas in iecore, dolorq; sentit̄ in dextris præcordijs, citra tumore ac febrim, oppilationem indicat uenarū, quā in parte

A parte estuant. Inflammatione uero uersa in apostema, dolor ipsis cum tumore auge-
tur, inexpectatimque fiunt rigores, neque in sinistram partem potest languens inclinari, im-
pensius dolente iecore. Confractio autem apostemate, aut per urinam, aut per uen-
tram excrementum euadit, suppurationibus refertum. Si uero in affectionem seca-
cabilem tumor deciderit, dolores comminuuntur: tumor certe euidentis cum duritie,
at corpora circum attenuantur. Procedente porro tempore, cognoscere difficile est, quod
aqua intercus fieri incipiat: uniuersaque precordia sub humore conteguntur. Ad calidam
iocinoris distemperantiam utendum refrigerantibus & confirmantibus mediocri-
ter intestinum. Si frigida sit distemperantia, per contraria eundem est.

De morbo regio, quem Ictericam neoterici appellant.

HISTORIA XXXVIII

IN libro De locis affectis quinto, capite septimo, cum de auriginoso siue
regio morbo fieret sermo, inquit Galenus: Quidam acuta biliosaque febre
laborans, die septimo uniuersa flaua bile ad cutem transmissa, a morbo li-
beratus est, mansitque sequentibus deinde diebus auriginosus. Itaque & ex-
crementa, & urinas considerauimus. Vtrisque uero secundum naturam se habentibus,
atque ob eam causam nullum uisceris affectum declarantibus, uenit in mentem, fieri
posse, quod translata in cutem bilis crassior esset: qua ratione promotus, discere uo-
lui, qualis nam esset sudor. Illo autem apparente aquoso, conieci bilem esse, dissipari
contumacem. Precepit itaque laboranti, ut aqua suapte natura calida, & cui discutien-
di uis esset uteretur, ac preterea uictum adhiberet humidiorum, qui humorum crassitu-
dinem moderate posset extenuare. Hic autem bonam ualeitudinem consecutus est,
unico auxilio, & notitia confirmata, & curatione absoluta. Quinetiam alterum mul-
tam in frigili bilem relinquere uidimus: unde eam plurimam in uniuerso corpo-
re procreari perpendentes, ipsum adhibita idonea curatione sanauimus. Quibus ue-
ro citra febrim morbus regio accidit, urgente in dextra precordiorum parte graui-
tatis cuiusdam sensu, ijs omnibus aperiens, ut scitis, obstructions, & cibis & potu-
bus & medicamentis extenuantibus, deinde medicamentum quod bilem ducere pos-
set exhibens, eorum plurimos una die sanitati restituumus.

CAMPEGIVS.

Ictericus, dicitur qui patitur icterum: qui morbus diuersis nominibus appellatur.
Dicitur autem a Plinio, Varrone, Horatio & Sereno, morbus regio: & quare sic di-
catur reddit Samonicus Serenus rationem, duobus uersibus:

Regius est uero signatus nomine morbus,

Molliter hic quoniam celsa curatur in aula.

Aliter hic morbus a Celso aurigo appellatur, & homo auriginosus, qui patitur. Dicitur
& arquatus, a colore caelestis arcus, ut dicit Nonius. Et ut dicit Acron super Ar-
tem Horatii, quidam daemonicum, nonnulli comitiale, alij arquatum uocant.

Et Iuuenalis Ictericum, Satyra sexta:

Cosulit Ictericum lento de funere matris.

Et dicitur ab ictero aue, de qua Plinius lib. xxx. naturalis historiae, cap. iij. Auis, in-
quit, icterus uocatur a colore: quae si spectetur, sanari id malum tradunt, & auem mo-
ri: haec puto latine uocari albulam. Haec ille. De hoc morbo Hippocrates ait: Si post
septimum diem febricitante aegro supuenerit, tutum esse. Diocles ex toto, si post febrim ori-
tur, etiam prodesse: si post hunc febris, occidere. Asclepiades aquam quoque salfam,
& quidem per biduum purgationis causa, bibere cogebat, ijs quae urinam mouent
reiectis. Est autem icteros, auctore Paulo Aegineta, morbus, cum per totum corpus bilis

C suffunditur, quæ interdum nigra, interdum flaua est. Potionandi sunt arquati apij, uel adianti, uel lapatij, uel serpylli trita decoctioe, aut absinthij potui ingerere. Prodest autem multum raphani succus cum uini potus cyatho, & succus cichorij cyathorum duorum uel trium mensura per se, uel cum uino.

De affectibus uesicæ. HISTORIA XXXIX

EXTO De membris dolentibus, capite iij. cum de uesicæ affectibus sermo fieret, inquit Galenus: Cuidam cum cecidisset, spina sinuata est. quapropter urinam reddere non potuit: nam & id aliquando fieri solet, quemadmodum ab Hippocrate dictum est. Verum non illico suppressa fuit urina, sed

Exemplum secundum.

perendie, ob afflictarum uerterarum ad interna luxationem inflammata uesica. Itaque dolebat in ea parte uel nemine tangente: sed multo magis, si quis eum manu tangeret: atque hunc curauimus, inflammationi remedia adhibentes. Rursum alter, luxatis ad externas partes uerteribus, urinam inuitus profudit, nullo infestante uesicam dolore. In hoc coniecimus eius musculi neruum, qui uesicam claudit, fuisse affectum: proinde spiritum

Tertium. nam curare uoluimus. Atque in alio similiter affecto, suppressa fuit urina, torpente ob affectos neruos uesicæ sensu. Cum itaque inter dormiendum non sentiret homo uesicam impleri, ipsa extensa, nihil excernere potuit: etenim accidit interdum, ut hoc modo urina supprimatur, quemadmodum etiam sanis quibusdam, aut urgentibus negocijs, uel in concionibus, uel senatu, uel foro, uel conuiuio: Tum enim retenta longo tempore urina, extenditur uesica, atque urina supprimatur, contractrice facultate laesa, propter immoderatam tensionem. Quidam etiam cum cecidisset, manente spina illaesa, in primis

Quartum. quidem magnam sanguinis copiam cum urina emisit, postea uero omnino suppressa est urina. Cuius rei causam esse coniecimus, quod concretum sanguinis grumus intus se opposuit: quocirca demissa per eam fistula, paulum urinae reddidit: extracta deinde fistula, apparuit in ipsius ore grumi indicium. Preterea cum alios quosdam, diurni dolores una cum abscessuum notis infestassent, finitis abscessibus, tenuis pus cum urina profluere uisum est: deinde subsequens urinae retentio, coniecturae occasionem dedit, quod

Quintum. a crasso pure meatus obstrueretur. Atque in pueris etiam, quos lapis in uesica cruciabat, uidimus saepenumero urinam retineri. Eos itaque resupino figurato corpore concussimus, ut ita a meatu lapis dimoueretur. Vidimus in super ubi uesicæ meatum grumus obstruxerat, eadem sequi accidentia. Grumum uero adesse coniecimus, hoc argumento, quod plurimum antea cruorem laborantes cum urina reddidissent. Itaque medicamentum quod lapidem terere posset ex oxymelle, atque ipsum quoque oxymel per se in potu dedimus. At nihilominus alij quidem perierunt, uno quodam seruato, solutis grumis quos paulo post cum urina excreuit. Igitur cum multi creberrime pus cum urina emitterent, praeteritorum accidentium memoria, & sedem affectam nobis ostendit, & dispositionem in ipso consistentem declarauit. Quidam etiam cum prius in regione renum saepenumero doleret, accedente inordinato horrore & exigua concussione, febre correptus est. Alius circa uesicæ positum, simul cum horrore ac febre dolores praesensit. Non nulli circa septum transversum & thoracem: atque alij in dextra praecordiorum parte. Coniecturam itaque fecimus in ijs omnibus, quod pus per renes expurgaretur, uomica scilicet in loco dolente erupta.

Sextum.

Septimum.

Vomicae sunt tumores in corpore purulenti, a uomedo dicti, de quibus Serenus: Sunt odio quos dira uomit natura tumores, Vomica qualis erit.

CAMPEGIUS.

Vomicae sunt tumores in corpore purulenti, a uomedo dicti, de quibus Serenus:

Sunt odio quos dira uomit natura tumores,

Vomica qualis erit.

Galenus uero pulmonis uomicam per urinam, thoracis autem per intestina & aluum expurgari uidit. Quamquam in primis ex pulmone per renes transitus, nullam reuera dubitationem excitare debet. Etenim ut a concaua uena, ita ex magna quoque arteria, rami descendunt ad renes. Si a superioribus intestinis quippiam deferretur, id cibo

A id ciborum excrementis perinde admixtum uidetur, ac si cum ipsis subactū fuisset. Si uero ab humilioribus, cum una ipsorum parte excernitur. Simili modo urina, aut tota à pure cum ipsa emisso cōturbatur, aut per partes quasdam dispersum pus inæqualiter defertur. Plerunq; etiam solum pus, sine urina excernitur, idq; haud obscure in uesica suppurationē consistere indicat. Quod uero exacte cōmixtum est, à supernis alicunde partibus uenit. Sed quod mediam inter hæc conditionem seruauerit, id à renibus descendisse certum est. Similiter si erupta uomica, appareat aliquid, quod simul et huius, & affectum locum portendat. Cum urina expurgantur gibbæ hepatis partes, atq; omnes quorquor sunt his superiores: Per aluū uero pars iocinoris refima, intestina, uentriculus lienis. Preter hæc sunt quoq; nonnulla que, licet raro, per aluū expurgantur, ut partes thoracis atq; pulmonis, atq; per urinam purgātur interdum partes quæ extra septum transuersum constitutæ sunt. Proinde nihil mirum, inquit Galenus, neq; impossibile est, & ex partibus septo transuerso superioribus pus in uentrem defluere, & ex his quæ eidem supponuntur, ipsum per renes in uesicam peruenire. Nam corporum raros habitus, par est ut rara etiam accidencia sequantur.

De suffocatione uuluar, alijsq; uteri affectibus.

HISTORIA XL

I B R O sexto De locis affectis, capite quinto, cum de uteri affectibus sic ret sermo, sic scripsit Galenus: Quidam uxoris mortem lugens, & à concubitu, quo antea creberrime fuerat usus, abstinens, cibi cupiditatē amisit, atq; ne exiguum quidem cibum cōcoquere potuit. Vbi uero seipsum cogendo plus cibi ingerebat, protinus ad uomitum excitabatur. Mæstus etiam apparebat, non solum has ob causas, sed etiam, ut melancholici solent, citra manifestā occasionem: uerum hic q̄ celerrime liberatus est. Hæc ergo consideranti mihi apud me ipsum, uisum est longe maiorē ex retento semine, quam menstruis, corporis noxam euenire posse, præsertim in his qui suapte natura uitiosis abundāt humoribus, & pleni sunt, atq; in ocio educati, quiq; cum antea nihil ad libidinē reliqui fecissent, assatim continere cœperunt.

CAMPEGIVS.

Diogenis Cynici exemplum relinquimus, & utinam Galenus Diogenem nō legisset. Nesciebat Galenus quod neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; adulteri, de quibus loquitur ad Hebræos Doctor gentium Paulus: Fornicatores & adulteros iudicabit deus. neq; molles, id est mares muliebria facientes, ut Diogenes: neque masculorum concubitores, de quibus dicitur Genesis xij. Homines Sodomitæ pessimi erant et peccatores coram domino nimis. neq; ebriosi, neq; maledici, neque rapaces, regnum dei possidebunt. Dicitur enim Esaiæ xxxv. Via sancta uocabit: nō transibit per eam pollutus. Et Apocaly. xxi. Non intrabit in illam aliquid inquit natum, faciens abominationē. Et prosequitur Galenus dicens: Cogitanti itaq; mihi aliquando super hac re, tale quoddam accidens apparuit in muliere ex longo iam tempore uidua, quæ præter cætera mala, neruorum quoq; molestijs uexabat: ac dicente obstetrice, uterum esse retractum, remedijs ad huiusmodi affectus consuetis uti decreuit: quibus adhibitis, partim ob ipsorum calorē, partim etiam quod inter curandum manibus tractarentur partes muliebres, oborta titillatione cum labore, & uoluptate, ueluti per coitum usu uenire solet, excreuit crassum, plurimumq; semen, atq; ita à molestia sua liberata est mulier.

CAMPEGIVS.

O exemplū informe, proteruū, & perniciosum. Nescis Galene, quod neque molles, neque Sodomitæ, regnum dei possidebunt? Accipe igitur candidissime Lector, hoc nostræ militiæ documentū, & more sapien-

Cap. ult.

Cum disce in pace ita dimicare, ut cum bellum ingruerit, non frangaris. Nam finis recitudo non sufficit, nisi modus querendi sit licitus. Licita sunt quę lege cōcedunt. Concedunt autem quę nō prohibentur. Omne quod peccatū est, prohibitū est, & omne quod prohibitū, peccatum. Propterea tu Galene ut mulierē cures, muliebria membra manu tractare nō licet: nec ut pituitā cures, fornicari licet. Nec audiendus es, qui ob corporis sanationē peccatum inducis. Quę enim dementia est, ut corpus mundes, animā inquinare? Id simile est, ut ferrum serues, aurū amittere: & ne uestē amittas, corpus occidere. Sanitatē ergo sine proposito, quem ratio cōsulet, querere licitum, imō & debitum: finem uero appetitus respicere, turpe & inhonestū. Nos autem quibus propositum est nunquā à catholica puritate discedere, talia floccipendimus, eligentes nos magis semper ægrotare, quā cum saluatoris cōtumelia sanos esse: quapropter de his uti libitū cuiq; fuerit opinē. His igitur quę lex & ratio damnāt prætermittis, sic de corporis sanitate curandum est, ut quicquid ad corporis sanitatē referatur, à salute animæ sumatur exordium. Quod si morbus incurabilis inueniatur, uirū sapientē æquo animo ferre decebit morbū tanq; à deo missum, qui nunq; percutit nisi ut fanet, qui nos castigat, ut meliores reddat.

Quod corporis partes, natura, sine doctore, sui muneris admoneant,
deq; naturali industria hædi. HISTORIA XLI

DE X T O De locis affectis libro, capite sexto, cū de Priapismo & Gonorrhœa mentio fieret, Galenus inquit: Natura corporis partes fingens, perficiensq; fecit, ut ipsæ citra doctrinam, proprias actiones aggredierentur. Cuius rei exactissimū aliquando fecimus periculum, hædum alendo: sed ita alendo, ut matrem quę ipsum in utero gestauerat, nunquam uidisset. Cum enim grauidas capras disseccarē, dissectorum quæstionibus, quibus foetus in utero formationem speculantur promotus, inueni elegantem quendam hædum: quem à matre absolutum, ita pro meo more abstulī, ut ipsam haudquaquā uideret: atq; in domum quandam ubi multæ pelues erant, deposui: quarum aliæ uini, aliæ olei, aliæ mellis, aliæ lactis, aut alterius cuiuspiam humoris erant plenæ: aderantq; fructus nō pauci, tum cereales, tum ab arboribus decerpti. Hunc itaq; hædum cōspeximus, in primis quidem pedibus incedentē: perinde ac si audiuisset, sibi incessus gratia crura fuisse concessa. Deinde excussit quam à matre contraxerat humiditatem: postea pede latus scalpere, ac deinde singula uasa olfacere, uidimus. Percepto itaq; singulorū odore, lac tandem absorbuī: quibus uisis omnes exclamauimus, Hippocratem uere dixisse, animalium naturas esse indoctas. Sic ergo hædum hunc educando, nō solum lac, sed multa insuper alia quę fortē offerbantur, comesse uidimus. At quia nō longe aberat uernale æquinoctiū, cum eriperetur hædus à matre, exactis duobus deinde mensibus, tenellos ei tunc fruticum, tum aliarum plantarum ramulos obruli: quorum omnium cum experiretur odorem, alios quidem contempsit, alios uero gustauit: atq; sic ad adultarū caprarū cibos conuersus est. Sed hoc fortasse nō adeo magnum uidetur: at longe maiori admiratione dignū est, quod posteaquam & folia, & teneros ramusculos deuorauerat, paulò post ruminare cœpit. Quod rursus omnes quotquot aderant uidentes, exclamauerunt, stupidi ob naturales animalū facultates. Quamuis enim magnum uidebatur, quod impellente fame, per os atq; dentes cibum assumeret, multo tamen uehementius admirati sumus, quod cibum in uentriculo iam contentum, in primis quidem ad os subleuando reduceret, deinde multo tempore mandendo tereret, postremo rursus ipsum deuoraret: idque non in eundem, sed in aliū uentriculum. Vulgares autem huiusmodi naturæ mu-
nera despiciunt, nihil nisi peregrina spectacula admirantes.

Igitur

A Igitur non mirum esse debet genitales partes, eas actiones quarum gratia à natura institutę sunt, protinus ab initio cognoscere. Etenim quamobrę uterus, cum semen genitale conceperit, donec perfectus fuerit foetus, exacte clausus permanet: perfectio uero foetu plurimū aperitur, ac deinde sic apertus, foetum excludit. Populares autem hæc propter crebrum euentum, & contemnunt & despiciunt, utpote qui nihil quod re uera sit admirabile, sed ea duntaxat quę raro uident, admirari consueuerunt. Quid autem in rerum natura potest esse admirabilius: nouem perpetuis mensibus clauditur os uteri, adeo exacte, ut ne specilli quidē acumen admittat: perfecto autem foetu, usque adeo distenditur, ut totum animal per ipsum egredi possit. Non igitur dubites, pudendorum facultatem per se doctam esse, ut fistulo sum hoc neruolumq; corpus ubi ad coitum insurgit animal, à naturali facultate quę ipsum attollere potest, protinus distendatur. Cuius rei simile & in corde & arteria, planē uidere est, nisi quod horum motus perpetuus est, eo quod necessaria sit nobis eorum actio: fistulosus uero neruus non semper, sed cum usus requirit.

CAMPEGIVS.

Natura, pro ui ponitur: unde animalium, arborum, atque herbarū naturas dicimus. Et pro more, Verg. Nunc age naturas apibus quas Iuppiter ipse Addidit, expediam. Naturale dicit, quod solitam nature seriem (ut de hędo exemplū dedit Galenus) seruat. Innaturale, quod nō. Natura est quę nasci omnia facit: hanc quidē esse deum dixerunt, à quo omnia creata sunt. Item natura est quę unicuiq; rei formam dat specifica differentia. Secundū uero philosophos: Natura est motus principium secundū se, & nō per accidens: quoniā uniuersa copora propriū habent motū per se: ut ignis per se sursum ferit, terra deorsum: & nō per accidens, quoniā id non naturale, sed artificiale dicitur. Cor enim si in alia quapiā parte poneret, nihilomin⁹ actionē suam obtineret. Nec aliter de iocinore quoq; liene, ac reliquis omnibus sentiendū est. Etenim uniuersi corporis arterias, eandem habere actionē probabile est: quippe eodem tempore omnes totius animalis arterię, inter sese similiter producuntur. Itaq; haudquaq; par esse uidetur, ut arteriæ pudendis innatę, aliam aliquam habeant facultatē, præter eam quę uniuersi corporis ratione ipsis debet: quamuis cæteris arterijs ampliora sint ipsis ora: & quidē optimo iure, ob celeritatem sequelę ad id quod euacuatur sic præparata. Semper enim natura uidetur unicuique actioni id quod utile est, undiquaq; expleuisse.

Naturale.
Innaturale.
Natura.

De coitus præter morem abstinentia. HISTORIA XLII

I B R O eodem & capite, inquit Galenus: Porro accidit cuidam, ut lōgo tempore præter consuetudinē, à cōcubitu abstineret: alteri uero ut mali succi alimētis acribusq; uteret: alij etiā ut duobus mensibus præcinctus peregre proficisceret, cum antea nunq; cingi cōsueuisset. Coniecimus itaq; arteriarū ora nimis patefacta, illis quidem ob humorum uitia & acrimoniā, his uero ob flatuosum spiritum, & sine ordine & uiolenter uacuatum. Etenim medicamenta excitandę tentiginis uim obtinentia, tum epota, tum etiā femini, græci perineon dicunt, lumbisq; adhibita, calida omnino atque flatuosa sunt: quemadmodum contraria omnia, uentositatem non excitant, & infrigidant potius quàm calefaciant. Fuit mihi, inquit, amicus quidam, cui præter eam quam antea habuerat consuetudinem, omnino à concubitu abstinenti, adeo rigidus tumidusq; factus est penis, ut mihi accidens ipsum declarare cogeretur. Miror, inquit, quod huic (athletam indicans) ob continentiam rugosus collapsusq; penis euaserit: mihi uero ex quo continentiam seruare studui, euenerit contrarium. Tum equidem illi consului, ut collectum iam genitale semen excerneret, postea uero & à narrationibus, & spectaculis, & meditationibus libidinem suscitare potentibus, summopere caueret,

Lib. 6. de locis
affectis. cap. 6.

Exemplum secundum.

C At cantores & athletæ, qui iam inde ab initio nullam uitæ partem ueneris illecebris cõtaminauerunt, nullã admittentes huiusmodi, uel cogitationẽ, uel imaginatio nem, ijs pudenda & exilia & rugosa fieri consueuerunt. Nam præter ea, quæ accide re solent ijs, qui protinus à prima iuuentute, immodicẽ libidini sese permiserunt, id etiam euenit, ut horum locorum uasa amplius patentia, maiorem ad se sanguinis co piam alliciant, & coeundi cupiditas magis increseat, ea uidelicet ratione, quam in cæ teris quoque facultatibus uidere est, & quæ à Platone etiam notata est, cum inquit: Ignauia quidem exoluit, proprii aut officij exercitatio robur augere solet.

CAMPEGIUS.

Coitus immodi
cus.

Coitus si paulum uires excesserit, subidò exhaurit spiritus, labefaciat stomachũ, atque præcordia, cerebrumq; debilitat. Quo malo nihil ingenio aduersus esse pos test. Tantumq; obest, ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Si quid sperma tis supra quàm natura toleret coitu profluat, obesse magis, quàm si quadragies tan tumdem sanguinis emanarit: ut nõ iniuria prisca Musas atque Mineruam uirgines esse uoluerint. Democritus Venerem damnauit, in qua homo exiliret ex homine. Fidelibus igitur innuptis & extra matrimonij leges, non licet huiusmodi perpetra re. Nos autem, quibus propositum est, nunquã à catholica puritate discedere, coitũ extra matrimonij leges floccipendimus, eligentes nos magis semper ægrota re, quàm cum Saluatoris contumelia saluos esse. Quapropter dicebat Apostolus ad Corinthios scribens: Qui nõ sese continet, nu bat. Et ad Timotheũ: Volo autem iuniores nube re, & filios procreare.

D

LIBRI PRIMI FINIS.

IN CLAUDII GALENI PERGAMENI

HISTORIALES CAMPOS, D. SYMPHORIANI
CAMPEGII, EQVITIS AVRATI ET
MEDICI CLARISSIMI, COM
MENTARIORVM LIBER
SECVNDVS.

De luto sigillato, quod in codicibus Galeni dicitur Terra
sigillata. HISTORIA PRIMA.

Cap. 8.

ALENVS Libro nono simplicium memorat se Sphragidis no scendæ causa nauigasse in insulam Lemnon: qua in re lecutus est uestigia magnorum philosophorũ, qui discendi causa lustra bant orbem terrarũ, penitissimasq; atq; ignotissimas gentes pe netrabant: sicut temporibus prisca Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato ad prophetas, diuinæ philosophiæ discen de gratia nauigauere, peregrinationibus susceptis: quam reuer si predicauerunt, atq; in arcanis habuerunt, ut testis est diuus Ambrosius in libro de Noẽ & archa. Galenus ergo cum esset, ut nemo non nouit, eruditissimus ac polyhi stor, id est multiscius, rerumq; maxime ad medicinam pertinentium peculiariter cu riosus, meritò constituit Lemnon inuisere, ut quod didicerat ex mutis, ut aiunt, ma gistris, id præsens uideret, contemplereturq; sphragida, hoc est rubricam Lemniam sigillatam